

Välfärd

2/2014

SCB

Tema:
VAL

OSÄKERHET I VÄLJARKÅREN

Partiet närmast hjärtat inget självklart val

Statistiska centralbyrån

Statistiska centralbyrån

Vi har kartlagt
HEMVÄRNET

RESTAURANG
vinnare i
tjänstesektorn

ges ut av

STATISTISKA CENTRALBYRÅN

med syfte att i lättillgänglig form presentera och analysera aktuell statistik om välfärd, arbetsmarknad, utbildning och befolkning. Tidskriften är öppen för bidrag från experter såväl inom som utanför SCB. Författarna svarar själva för åsikter som framförs.

© 2014, Statistiska centralbyrån

Citera gärna men ange källan:
SCB:s tidskrift Välfärd

REDAKTION

Alexandra Kopf Axelman 08-506 943 51
Chefredaktör
Teresia Dunér 08-506 947 54
Johan Eklund 45 38
Anna Nyman 45 94
Peter Gärdqvist 019-17 67 85
Kenny Petersson 65 62
Åsa Westlund, 08-506 949 15
layout, diagram

REDAKTIONSRÅD

Inger Eklund, ansvarig utgivare
Karin Anderberg
Eva Hagsten
Therese Hedlund
Magnus Sjöström
Viveka Palm

ADRESS

Tidskriften Välfärd
Statistiska centralbyrån
Box 24300, 104 51 Stockholm
Fax: 08-506 947 72
E-post: tidskriften.valfard@scb.se
Webbplats: www.scb.se/valfard

PRENUMERATIONER

Att prenumerera på Välfärd är gratis.

Beställ e-prenumeration:

www.scb.se/valfard

Beställ prenumeration av papperstidning:

prenumeration.valfard@scb.se

Frågor om prenumeration:

019-17 65 51

Omslagsfoto:

Jeppe Gustafsson, TT Nyhetsbyrån

Medlem i

**SVERIGES
TIDSKRIFT**

ISSN 1654-1502 (Online)

ISSN 1651-6710 (Print)

URN:NBN:SE:SCB-2014-A05T11402_pdf

Elanders, maj 2014

Statistik + politik = sant

Under supervalåret går växlarna varma på SCB. Alla vill slå varandra på fingrarna med en siffra från SCB. En del blir nog besvikna när de ringer oss. De hoppas få stöd för sin åsikt, men får istället till svar: "Å ena sidan, å andra sidan." Man får prata med en resonerande statistiker, istället för en slagkraftig politiker.

ARTIKELN OM RESTAURANGMOMS i detta nummer är ett bra exempel på detta. Vi kan inte utifrån den statistik SCB tar fram ge ett rakt svar på om restaurangmomsen har gett fler jobb eller inte. Vi kan förklara vilka analyser siffrorna håller för, men vi lämnar till andra att utvärdera politiken.

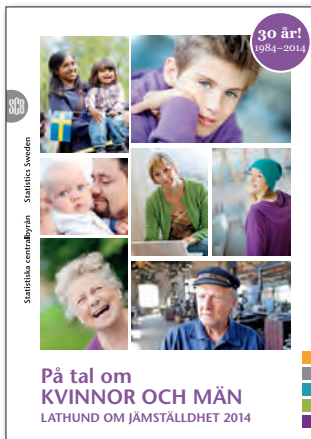
MEST EFTERTRAKTAD av all statistik detta supervalår är kanske val- och partisympatistatistiken. Det tar vi självklart fasta på och bjuder på tre artiklar och en karta. Jonas Olofsson berättar också om vårt arbete med demokratistatistik. Med statistiken i hand lämnar vi över till dig att dra slutsatser. Vilka övriga partier kommer växa sig starka framöver? Vad kommer osäkerheten hos de olika partiernas väljare ha för betydelse i valet? Och vad innebär det för valresultatet att vissa partiers sympatisörer röstar på andra partier i större utsträckning än andra?

STATISTIK OCH POLITIK hänger för alltid ihop. Vi på SCB är stolta över att bidra med underlag till debatten, men politiken överlämnar vi åt andra.

Alexandra Kopf Axelman
alexandra.kopf.axelman@scb.se

På tal om kvinnor och män

VAD HAR HÄNT SEDAN 1980-TALET?

- Har löneklyftan mellan könen minskat?
- Har pappor ökat sitt uttag av föräldrapenning?
- Har kvinnors och mäns deltidsarbete förändrats?

SVAREN får du i SCB:s fickbok om jämställdhet.

1 år fyller den 30 år!

Ute 3 juli!

5 Hälfthen har nära till barnbarn

Men lång resa för många i Norrland.

5

8 Läsfärdigheter skiljer stort bland utrikes födda

Internationell statistik om vuxnas kompetens.

Tema: Val

11 Intervju: Dubbelarbete på SCB under supervalåret

12 Var tredje bestämmer sig sista veckan innan valet

15 Alla röstar inte på partiet närmast hjärtat

Läs om vad de röstar på istället.

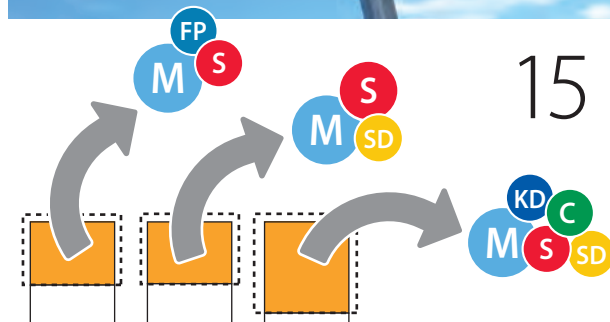
” Överlag är det en större andel av allianspartiernas sympatisörer som inte vet hur de ska rösta.

12

20 Så tar sig småpartierna in i riksdagen

Liknande väg in för de nyaste riksdagspartierna.

15

22 2000- talet: Stor ökning av anställda i restaurangbranschen

24 Sverige toppar EU-statistik om utbildning i jobbet

Personalutbildning ökar i många länder, men inte i Sverige.

22

26 Statistikskolan: Tvärsnitt eller kohort – vad ska jag välja?

28 Hemvärnet starkt i Norrland

15 procent av de aktiva är kvinnor.

30 NOTISER

Baksidan:
Här har lokala partier störst väljarstöd

Träffa SCB i Almedalen

Även i år finns SCB på plats i Visby under Almedalsveckan och det övergripande temat är statistikens betydelse och nytta för samhället.

Vi arrangerar åtta seminarier som bland annat handlar om integrationen i siffror, hur skolans kostnader har förändrats på 2000-talet och ungdomars situation på arbetsmarknaden. Ett seminarium belyser valet till Europaparlamentet, och om resultatet kan ge någon fingervisning om hur det kommer att gå i höstens riksdagsval. Vi fokuserar även på jämställdhet vid två tillfällen. Ett av dessa seminarier handlar om utvecklingen sedan 1980-talet med anledning av att SCB:s fickbok "På tal om kvinnor och män" släpps och firar 30 år i år. Det andra belyser olika perspektiv på löneskillnaderna mellan könen.

Seminarierna hålls i Furilden på Strand hotell 30 juni, 1 juli samt 3 juli. Vid några av dessa evenemang medverkar externa experter.

Det finns också möjlighet att träffa oss i statistikkiosken på Cramérgatan.

Du hittar exakta tider och mer information på scb.se/Almedalen2014.

HELT NY STATISTIK FÖR BOSTÄDER

I år har SCB för första gången tagit fram bostadsstatistik med lägenhetsregistret som källa. Statistiken redovisar antalet lägenheter efter hustyp, byggnadsperiod, ägarkategori och upplåtelseform. Nytt är redovisning efter lägenhetsstorlek (bostadsarea) samt uppgifter om hur många specialbostäder för äldre, funktionshindrade och studenter som finns. Statistiken finns under Bostadsbeståndet på www.scb.se/bo0104.

HUR MÅR DEMOKRATIN?

30 SEPT SCB arrangerar den 30 september en halvdagskonferens på temat "Att utvärdera demokrati". Under eftermiddagen kommer SCB och ett flertal inbjudna talare bland annat att presentera statistik som används för demokratiutvärdering på nationell och internationell nivå. Mer information om programmet hittar du framöver på SCB:s webbplats.

Prenumerera på Valfärd via e-post

Du vet väl att du kan prenumerera på Valfärd elektroniskt via vårt nyhetsbrev? Anmäl dig på www.scb.se/valfard. Där kan du också prenumerera på pappersutgåvan. Båda är gratis.

Folk som bor nära stränder kartlagda

Vilka delar av befolkningen bor nära stränder och vilka gör det inte? Den 17 juni släpper SCB statistik om personer som är folkbokförda inom 100 meter från den totala strandlinjen av hav, sjöar och vattendrag. I Strandnära befolkning får du bland annat svar på om man oftare bor strandnära i tätort än utanför och om höginkomsttagare oftare bor strandnära än låginkomsttagare.

Hackaton gav en rad nya appar

Den 15–16 mars anordnade SCB **Hack for Sweden** tillsammans med tolv andra myndigheter och organisationer. Hela 75 deltagare fördelade på 21 lag utvecklade nya appar och tjänster, och SCB:s öppna data användes i mer än hälften av bidragen. Vinnare blev lag Geohack3rs med en tjänst som visualiserar och simulerar konsekvenserna av giftiga utsläpp. Bästa visualisering vanns av lag DROP TABLE med appen "Kvartersregeringen" som visar hur regeringen hade sett ut om ditt kvarter fått bestämma. Läs mer på hackforsweden.se om vinnarna och se bilder i eventets Twitter- och Facebookflöden.

Hälften har nära till barnbarn

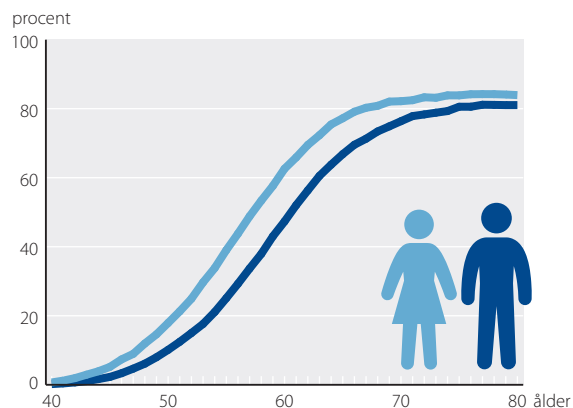
Hälften av alla mor- och farföräldrar har något av sina barnbarn boende på nära avstånd. Vanligast är det i Stockholms- och Göteborgsområdet. Många som bor i Norrlands inland måste dock resa betydligt längre för att hälsa på sina barnbarn.

Med barnen utflugna ur hemmet kan barnbarnens ankomst vara något att se fram emot. I Sverige är det vanligt att få uppleva att familjen utökas med ytterligare en generation. Bland män och kvinnor över 70 år har omkring åtta av tio minst ett barnbarn. Två tredjedelar av de som inte har några barnbarn vid den här åldern har inte heller några egna barn. Resterande har barn, men har inte fått några barnbarn.

KVINNOR FÅR i genomsnitt sitt första barnbarn tidigare än män. Av dagens mor- och farföräldrar var kvinnor i genomsnitt 50,9 år då första barnbarnet föddes, medan män i genomsnitt var 53,5 år. Vid 58 års ålder har hälften av kvinnorna i Sverige fått barnbarn. Motsvarande ålder för män är 61 år. I alla åldrar är det något vanligare att kvinnor har barnbarn än

MÄN FÅR BARNBARN SENARE

Andel kvinnor och män som har barnbarn, efter ålder, år 2013

Kvinnor får sitt första barnbarn tidigare än män och i alla åldrar är det vanligare att kvinnor har barnbarn än att män har det.

Foto: Anne Dillner, Scandinav bildbyrå

att män har det. Att kvinnor får barnbarn tidigare än män, och att det i alla åldrar är vanligare att kvinnor har barnbarn, kan förklaras av att kvinnor i genomsnitt får barn tidigare än män. Det är också vanligare att män är barnlösa, och därmed inte har möjlighet att få några barnbarn.

Mor- och farföräldrarna har i genomsnitt 3,8 barnbarn. De som är äldre har fler barnbarn än de yngre, som kanske inte hunnit få alla sina barnbarn ännu. De som är 50 år har i snitt 1,9 barnbarn, de som är

8 %

av mor- och farföräldrarna har inte något av sina barnbarn boende inom 20 mil.

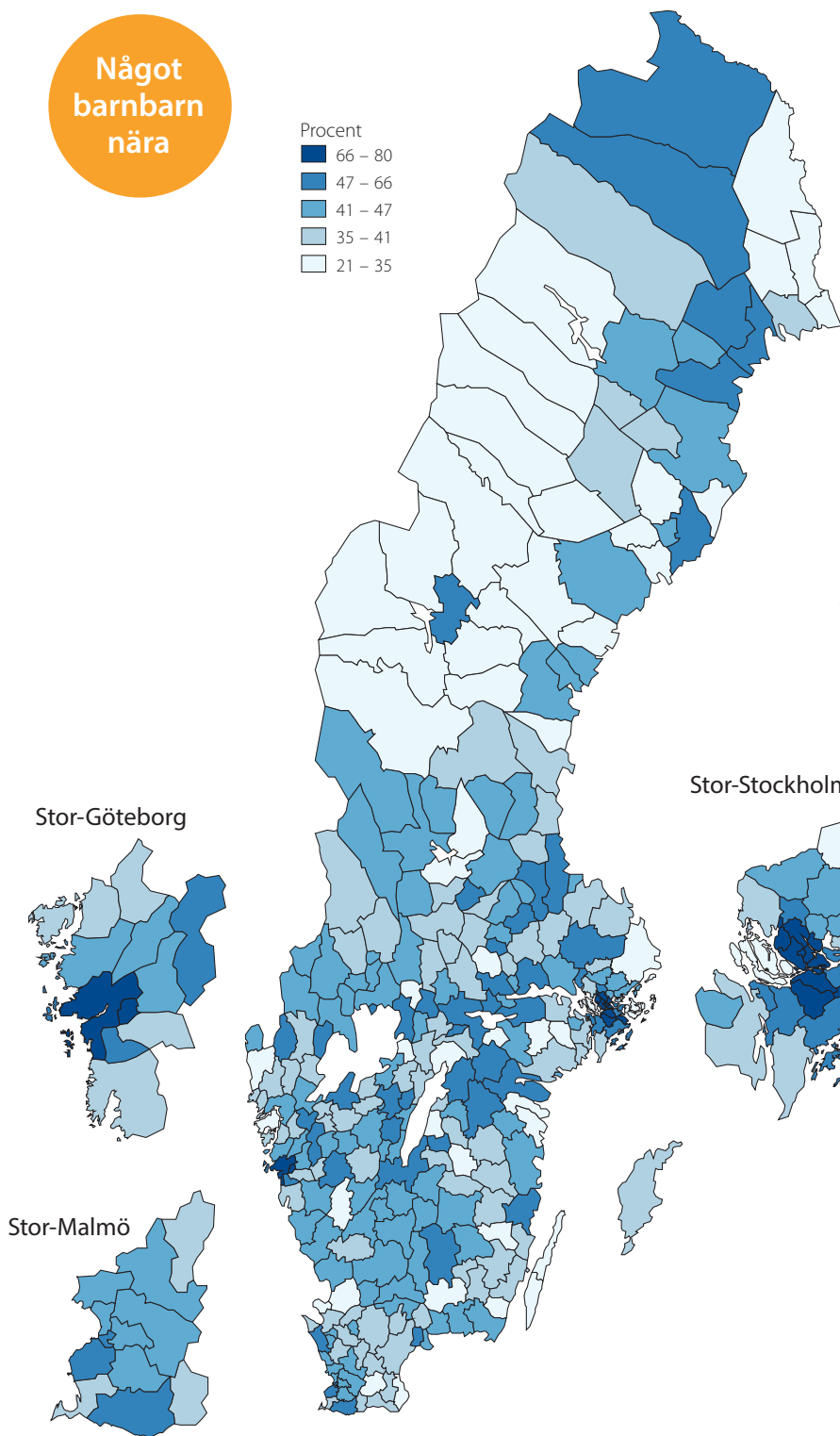

VANLIGAST HA NÄRA TILL BARNBARN I STOCKHOLMSOMRÅDET

Andel mor och farföräldrar som har minst ett barnbarn inom samma tätort eller inom 5 km, år 2013

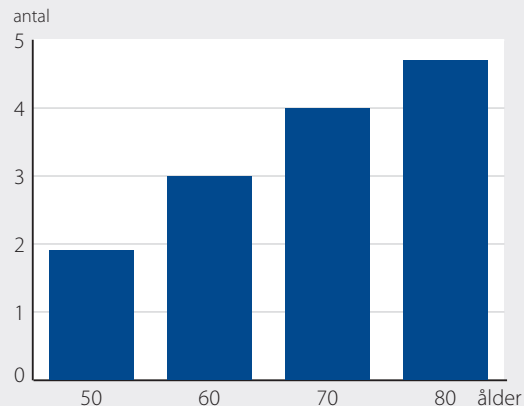
Något barnbarn nära

Procent
 66 – 80
 47 – 66
 41 – 47
 35 – 41
 21 – 35

ÄLDRE HAR FLER BARNBARN

Genomsnittligt antal barnbarn bland mor- och farföräldrar, efter ålder, år 2013

Mor- och farföräldrar som är 50 år har i genomsnitt 1,9 barnbarn. Äldre har fler barnbarn, bland 80-åringarna är genomsnittet 4,7 barnbarn.

→ 60 år har 3 barnbarn och de som är 70 år 4 barnbarn. Från 80 års ålder har man i snitt 4,7 barnbarn.

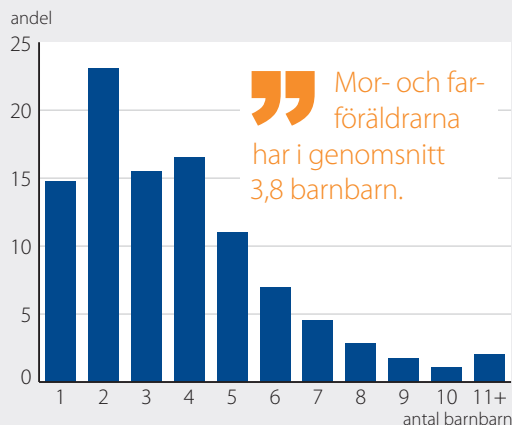
De flesta har mellan 1 och 5 barnbarn. Det gäller lite mer än åtta av tio mor- och farföräldrar. Det är ovanligt att ha 11 barnbarn eller mer, det har omkring 2 procent. År 2013 fanns det 16 personer som hade 50 eller flera barnbarn.

DE GEOGRAFISKA AVSTÅNDEN kan påverka mor- och farföräldrars möjlighet att träffa sina barnbarn. Nära hälften av mor- och farföräldrarna har minst ett av sina barnbarn på nära avstånd, antingen boende i samma tätort eller inom 5 km.

Hur vanligt det är att ha barnbarn boende nära varierar mellan olika kommuner. Bland de kommuner där det är minst vanligt att ha något av sina barnbarn boende i samma tätort eller inom 5 km finns flera kommuner i Norrlands inland och kommuner som gränsar mot Finland. Lägst är andelen i Pajala, Övertorneå, Överkalix, Borgholm och Skinnskatteberg. Där har ungefär var fjärde mor- och farförälder något av sina barnbarn på nära avstånd. Att ha något barnbarn boende nära är vanligt i många kommuner i Stockholmsområdet. Av de tolv kommuner där minst sex av tio har något barnbarn boende nära ligger tio i Stockholmsområdet och två i Göteborgsregionen. I Tyresö, Stockholm, Järfälla, Huddinge och Sundbyberg har nära åtta av tio

VANLIGT HA 1–5 BARNBARN

Antal barnbarn bland mor- och farföräldrar, år 2013

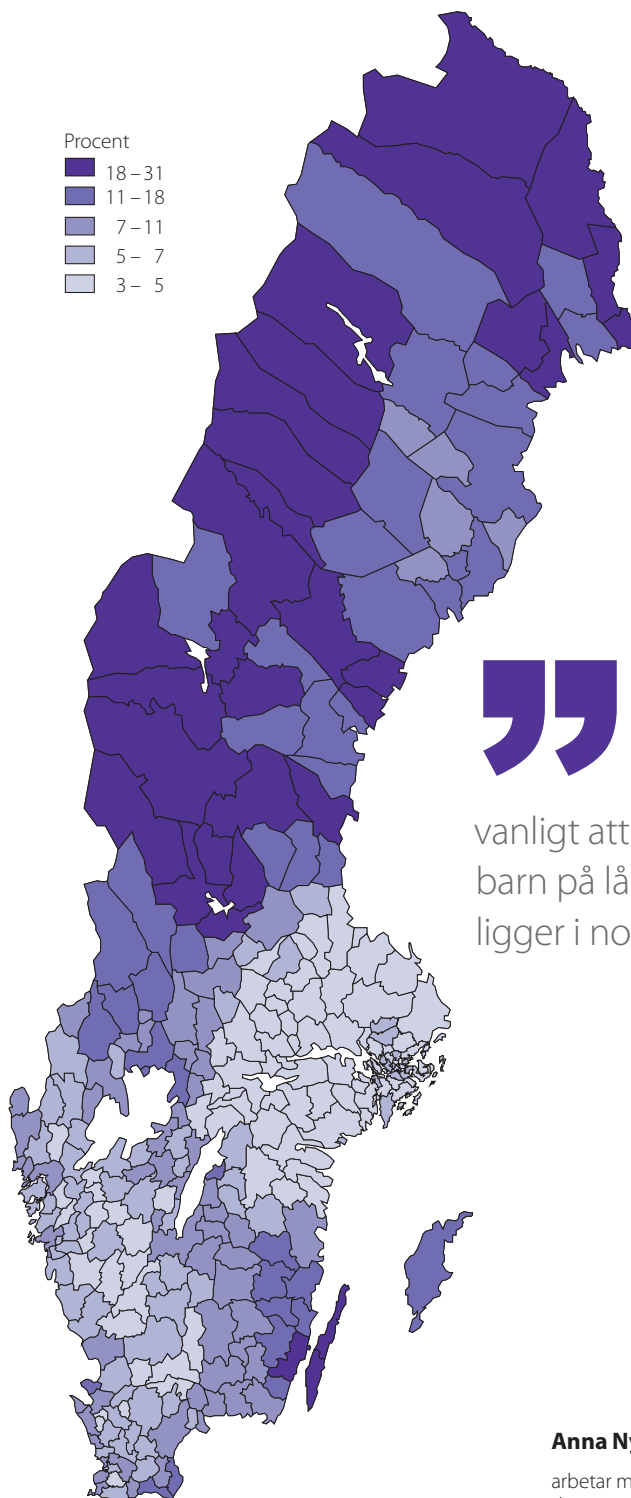

” Mor- och farföräldrarna har i genomsnitt 3,8 barnbarn.

De flesta mor- och farföräldrar har mellan 1 och 5 barnbarn. 2 procent har minst 11 barnbarn.

I NORRA SVERIGE HAR MÅNGA LÅNGT TILL BARNBARNEN

Andel mor- och farföräldrar som inte har något barnbarn inom 200 km avstånd, år 2013

Procent
18–31
11–18
7–11
5–7
3–5

Alla barnbarn långt bort

mor- och farföräldrar något av sina barnbarn på nära avstånd. En förklaring till att det är vanligt att ha barnbarn i samma tätort eller inom 5 km i just dessa kommuner är att delar av dessa kommuner ingår i Stockholms tätort.

ANDRA HAR ALLA SINA BARNBARN på betydligt längre avstånd. 8 procent av mor- och farföräldrarna har inte något av sina barnbarn boende inom 20 mil. Många av de kommuner där det är vanligt att ha alla barnbarn boende på långt avstånd ligger i norra Sverige. De kommuner där det är vanligast att mor- och farföräldrar har alla sina barnbarn på minst 20 mils avstånd är Storuman, Härjedalen, Sorsele, Åre och Borgholm. Där har mer än var fjärde person alla sina barnbarn på längre avstånd än 20 mil. ■

” Många av de kommuner där det är vanligt att ha alla barnbarn på långt avstånd ligger i norra Sverige.

FAKTA

STATISTIKEN AVSER personer som är födda i Sverige och som var folkbokförda i landet år 2013. Barn- och barnbarn kan vara antingen biologiska barn eller adoptivbarn.

Statistiken bygger på uppgifter från Registret över totalbefolkningen, Flergenerationsregistret samt Geografi-databasen.

Anna Nyman

arbetar med demografisk analys på SCB
08-506 945 94
anna.nyman@scb.se

Läsfärdigheter skiljer stort bland utrikes födda

Det är stora skillnader i utrikes föddas läsfärdigheter i Sverige. Det är också stora skillnader mellan utrikes och inrikes födda i Sverige jämfört med andra länder. En förklaring är att sammansättningen av gruppen utrikes födda varierar från land till land till exempel vad gäller ursprungsland och skäl till invandring.

»» I den internationella undersökningen av vuxnas kompetens, PIAAC, delar man in kunskaper i läsning på landets språk i 6 olika nivåer. Bland svenskarna var det drygt 13 procent som låg på de två lägsta nivåerna i läsning. Dessa personer kan endast utföra enkla läsuppgifter och har därmed ofta problem med att klara av kraven i samhället och arbetslivet. Undersökningen, som genomfördes under 2012 och 2013, visar att personer med svaga resultat i läsning ofta hade problem även med undersökningens två andra delar, räkning och problemlösning med hjälp av dator.

Bland dem som har låga kunskaper och färdigheter finns många med kort utbildning och många som är födda utomlands. När det gäller utrikes födda är andelen med otillräckliga läsfärdigheter i svenska språket (nivå 1 och lägre) 42 procent, medan motsvarande andel för inrikes födda är 7 procent. Det behöver inte betyda att personerna har otillräckliga läsfärdigheter i sitt modersmål.

I ALLA LÄNDER som deltog i PIAAC finns det skillnader mellan inrikes och utrikes födda. För just läsfärdigheter är skillnaden i genomsnittliga poäng mellan de båda grupperna störst i Sverige och Finland.

Det är också betydligt större skillnader i resultaten inom gruppen utrikes födda, jämfört med hur det ser ut för inrikes födda. Utrikes födda är en heterogen grupp av människor från många olika länder, som har invandrat till Sverige under olika tidsperioder och av olika skäl.

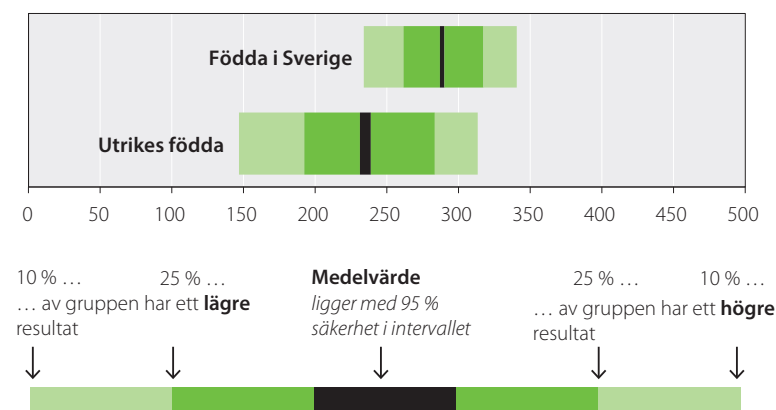
13 %
av svenskarna ligger på de två lägsta nivåerna i läsning.

I DE FLESTA LÄNDER har vuxna som bott mindre än fem år i landet betydligt sämre färdigheter än de som har bott i landet mer än fem år. Invandrare som bott längre tid i landet har betydligt högre poäng. OECD nämner att svårigheter att lära sig språk som är mindre vanliga, som svenska, kan spela en viss roll.

I Sverige, Norge och Finland är skillnaderna i genomsnittliga läsfärdigheter stora mellan utrikes födda som har vistats i landet i mer än fem år och utrikes födda som har vistats i landet under kortare tid. De som har vistats i landet mer än fem år ligger på en genomsnittlig poäng som motsvarar nivå 2.

STÖRRE SPRIDNING I LÄSFÄRDIGHET BLAND UTRIKES FÖDDA

Genomsnittliga poäng och percentiler (10, 25, 75 och 90) i läsfärdighet på svenska efter födelseland, år 2012–2013

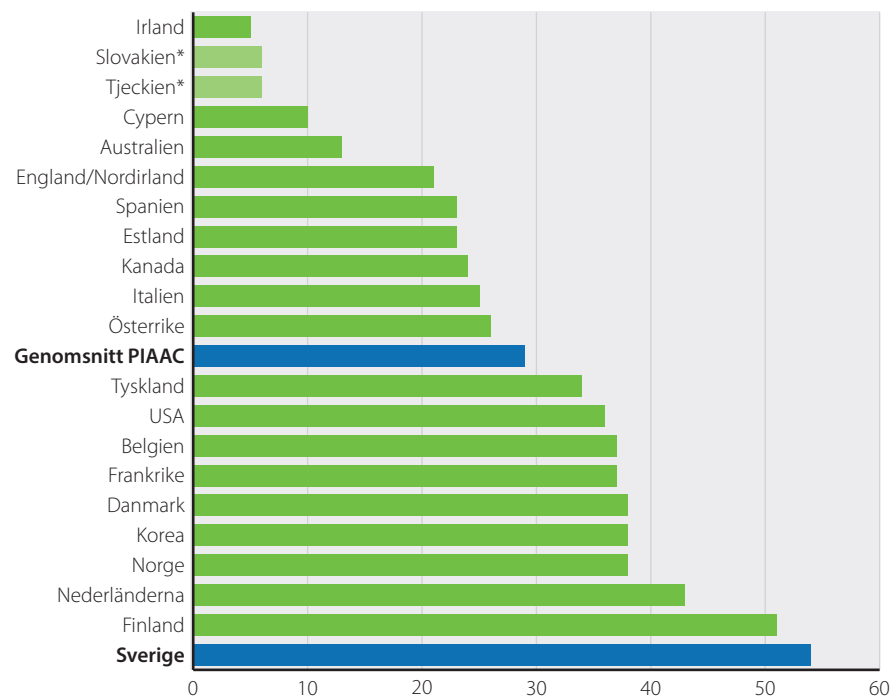

Det innebär att de inte riktigt når upp till goda kunskapsnivåer, vilket definieras som nivå 3 eller högre i undersökningen. Nyinvandrade till Finland och Sverige har i genomsnitt mycket låga poäng, som ligger vid "botten" av nivå 1.

I Danmark, Frankrike och Tyskland är skillnaderna små mellan de som bott i landet 0–5 år och de som bott mer än fem år. Utrikes födda som har vistats i landet mer än fem år ligger på en något lägre genomsnittlig poäng än motsvarande grupp i Finland, Norge och Sverige. →

SVERIGE HAR STÖRST SKILLNAD I LÄSFÄRDIGHETER

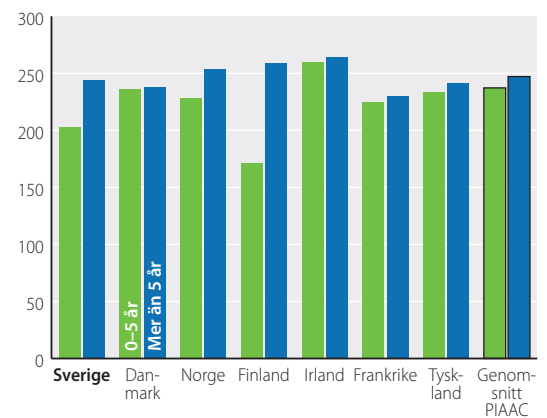
Skillnader i genomsnittliga poäng för läsfärdigheter mellan inrikes och utrikes födda, år 2012–2013

* Skillnaderna mellan inrikes och utrikes födda i Slovakien och Tjeckien är inte signifikanta.

TID I LANDET VIKTIGT FÖR LÄSFÄRDIGHETER

Genomsnittliga poäng i läsfärdigheter efter tid i landet för utrikes födda, år 2012–2013

” Nyinvandrade till Finland och Sverige har i genomsnitt mycket låga poäng.

→ **DET FINNS FLERA FÖRKLARINGAR** till att skillnaderna i läsfärdigheter mellan utrikes och inrikes födda är stora i Sverige jämfört med andra länder. Många som invandrar till Sverige gör det av flykting- eller anhörigskäl. Om man tittar på de genomsnittliga läsfärdigheterna för personer som kommit till Sverige som flyktingar eller anhöriga så är de betydligt sämre än för personer som invandrat av andra skäl.

Sverige har under den senaste femårsperioden (2009–2013) varit det fjärde enskilt största mottagarlandet för asylsökande efter Tyskland, USA och Frankrike. De andra nordiska länderna har mycket färre asylsökande och rankar på plats 14 (Norge), 18 (Danmark) och 19 (Finland) av totalt 45 länder. Sett i relation till befolkningens storlek är Sverige det näst största mottagarlandet efter Malta.

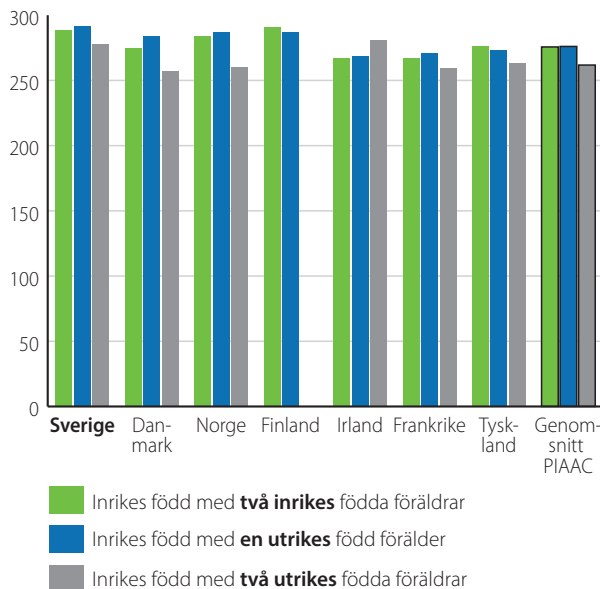
I många andra länder är det vanligare med arbetskraftsinvandring. Bland 23 OECD-länder är det ett 10-tal länder som i förhållande till befolkningen har högre arbetskraftsinvandring än Sverige, däribland Norge och Danmark. Nästan hälften av arbetskraftsinvandringen till europeiska länder kommer från andra EU-länder, vilket inte är förvånande med tanke på den fria rörligheten.

DE STÖRSTA GRUPPERNA som invandrat till Sverige de senaste fem åren innan PIAAC-undersökningen genomfördes (dvs. 2007–2011) är utöver svenska medborgare irakiska, polska och somaliska medborgare. I Somalia har förutsättningarna för utbildning varit mycket dåliga under lång tid. I många länder kommer de största invandrargrupperna från grannländer. I Norge är de vanligaste ursprungligen Polen och Sverige, medan de flesta som invandrat till Finland de senaste åren kommer från Estland och Ryssland. De vanligaste medborgarskapen bland de nyligen invandrade i Danmark är Polen och Tyskland. De största grupperna som kommit till Tyskland på senare tid är polacker och rumäner medan motsvarande grupper i Frankrike är algeriska och marockanska medborgare.

Även den genomsnittliga skillnaden i utbildningsnivå mellan utrikes och inrikes födda i ett land har betydelse för skillnad i läsfärdighet mellan grupperna. Länder med stora skillnader i utbildningsnivå har också större skillnader i läsfärdighet. Hur stor del av de utrikes födda som har låg utbildningsnivå varierar kraftigt mellan länder och hänger samman med ursprung och skäl för invandring. I Sverige har var tredje utrikes född kort utbildning motsvarande förgymnasial utbildning eller gymnasial utbildning kortare än tre år. Motsvarande andel för inrikes födda är 22 procent. Även i Tyskland, USA och Frankrike har en relativt stor andel av den utrikes födda befolkningen en kort utbildning, samtidigt som skillnaden

FÖRÄLDRARNAS FÖDELSELAND SPELAR ROLL

Genomsnittliga poäng i läsfärdigheter för inrikes födda efter inrikes/utrikes födda föräldrar, år 2012–2013

i andel av befolkningen med kort utbildning är stor mellan inrikes- och utrikes födda.

EN ANNAN ORSAK är att landets språk, till exempel engelska, redan talas av en stor del av de invandrade till vissa länder. I Irland rapporterar mer än hälften av de utrikes födda att deras modersmål är detsamma som det nya hemlandets. Resultaten från Irland visar enbart små skillnader i läsfärdigheter (5 poäng) mellan inrikes och utrikes födda.

I nästan samtliga deltagande länder har inrikes födda med två utrikes födda föräldrar något lägre genomsnittliga läsfärdigheter än övriga inrikes födda. I Sverige har personer som är inrikes födda med två utrikes födda föräldrar ganska höga genomsnittliga färdigheter jämfört med genomsnittet för de deltagande länderna. Även i Irland har inrikes födda med två utrikes födda föräldrar i snitt höga färdigheter. Resterande länder i jämförelsen ligger på lägre nivåer när det gäller genomsnittliga läsfärdigheter.

VI KAN OCKSÅ SE ATT SKILLNADER i metod mellan länderna har effekt på resultatet för gruppen utrikes födda. I många länder är bortfallet mycket stort bland utrikes födda med språkproblem. När hänsyn tas till detta är skillnaderna mellan utrikes och inrikes födda inte längre störst i Sverige. Sverige har dock fortfarande stora skillnader och ligger över snittet i de deltagande länderna. ■

Uppgifter om asylsökande är hämtade från UNHCR. Svenska uppgifter om ursprungsland är hämtade från SCB, övriga länders uppgifter är hämtade från UN Population Division. Referensåren för de övriga länderna är i de flesta fall 2005–2009. I samtliga fall refererar uppgifterna till medborgarskap.

Lotta Larsson och Anna Eriksson arbetar med utbildningsstatistik på SCB.

Anna Eriksson
019-17 68 12
anna.eriksson@scb.se

Lotta Larsson
019-17 63 14
lotta.larsson@scb.se

I år går Sverige till val två gånger. I maj var det val till Europaparlamentet och i september är det dags för val till riksdag, landstings- och kommunfullmäktige. Det innebär ökat tryck och jobb dubbelt upp för demokratistatistikerna på SCB.

Läs mer om demokrati och val i artiklarna på följande sidor.

Dubbelarbete på SCB under supervalåret

Alla undersökningar som vi gör under ett vanligt valår måste vi under 2014 göra två gånger, berättar **Jonas Olofsson**, statistiker på demokratienheten.

Och SCB gör flera undersökningar och statistikbearbetningar i samband med allmänna val. När det gäller själva valresultatet så är det Valmyndigheten som samlar in och publicerar de första preliminära siffrorna på sin webbplats. Det sker direkt på valnatten för att vi snabbt ska kunna bilda oss en uppfattning om det politiska läget. Efter att rösterna kontrollräknats och valresultatet fastslagits landar alla siffror hos SCB för bearbetning och publicering i databaser.

– Vi tittar på hur rösterna fördelar sig i olika delar av Sverige och på de olika politiska partierna, samt hur mandatfördelningen ser ut, säger han.

SCB undersöker också de nominerade och valda politikerna när det gäller en rad aspekter för att titta på hur representativa de politiska församlingarna blir efter valet. Med andra ord: Hur lika är politikerna i kommuner, landsting, riksdag och europaparlament de som röstade i motsvarande val?

– Inkomst, kön, ålder och födelseland hos de folkvalda är intressanta i det här avseendet. Därför jämför vi dem med motsvarande indelning för de röstberättigade i valen, säger han.

ÄVEN SJÄLVA VALDELTAGANDET SÄTTS UNDER LUPP:

– Vi ställer oss frågan vilka grupper som röstade i större och mindre utsträckning. För att svara på det drar vi ett urval på drygt 100 000 personer och ber länsstyrelserna ta ut uppgifter om dem i röstlängderna. Bland annat undersöker vi om de som har deltagit i våra undersökningar röstade, säger Jonas Olofsson.

SCB genomför även valundersökningar i samarbete med statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet. Resultaten från undersökningen ger en bild av väljarnas beteende och attityder och används bland annat av partier och forskare. Svenskt väljarbeteende har studerats sedan 1950-talet, vilket är näst intill unikt i ett internationellt perspektiv.

Sist men inte minst jobbar statistikerna med SCB:s Partisynpatiuundersökning, den största undersökningen om väljaropinionen som görs i Sverige, med drygt 9 000 i urvalet. Den genomförs vår och höst för att skildra det politiska opinionsläget i landet och skapar alltid ett stort intresse. Telefonerna går varma hos SCB när resultatet publiceras och det stora intresset märks även på webbplatsen och i sociala medier. Den senaste gången var situationen dessutom extra speciell eftersom resultatet publicerades den 27 maj, två dagar efter Europaparlamentsvalet, samtidigt som det var den sista undersökningen som genomfördes innan riksdagsvalet i september.

Foto: Lena Bläsjö-Jansson

Jonas Olofsson arbetar med demokratistatistik.

MÄRKS DET FRÅN ANVÄNDARNAS SIDA ATT DET ÄR ETT SPECIELLT VALÅR?

– Ja, absolut. Vi får fler frågor och förfrågningar om statistik. Man märker helt klart ett ökat tryck, säger han.

Teresia Dunér

All statistik om val och demokrati hittar du på scb.se/supervalaret2014

Foto: Hans Wretling, Matton

Var tredje bestämmer sig sista veckan innan valet

Höstens riksdagsval närmar sig, men fortfarande är många osäkra på sitt partival. Av de som i maj 2014 uppgav ett parti var osäkerheten större bland FP- och MP-väljare än bland övriga väljare. Vid 2010 års val bestämde sig tre av tio väljare sista veckan innan valet.

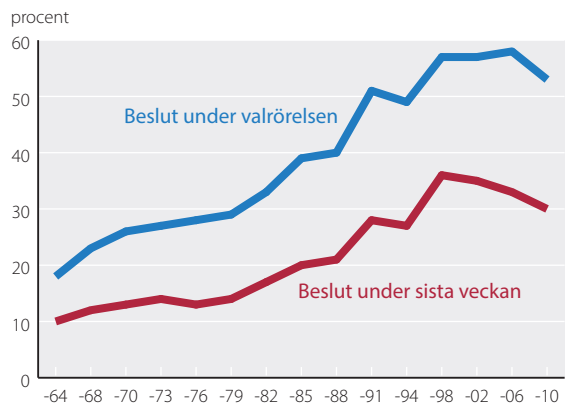
Valet i september kommer allt närmare och valrörelsen är igång. Resultat från opinionsundersökningar duggar tätt.

Något som har inverkan på opinionsundersökningarna är hur stor del av väljarna som fortfarande inte bestämt sig för vilket parti de ska rösta på.

I DE VALUNDERSÖKNINGAR som genomförs av SCB i samarbete med Göteborgs universitet i anslutning

STOR OSÄKERHET BLAND VÄLJARNA

Andel väljare som uppgav att de bestämde sitt partival definitivt under valrörelsen respektive under sista veckan innan valet, 1964–2010

85 %

av de som var säkra på sitt partival röstade sedan på detta parti.

till riksdagsval undersöks bland annat när väljarna bestämmer sig för vilket parti de ska rösta på. Resultaten visar att många fattar sitt definitiva beslut nära

inpå valet. Under valrörelsen 2010 var det drygt 50 procent som bestämde sig under valrörelsen och 30 procent bestämde sig så sent som under den sista veckan innan valet. Sett över en längre period har andelen som bestämmer sig sista veckan tredubblats från 1964 till 2010. Att fatta sitt definitiva beslut sent behöver dock inte betyda att man ändrar det parti man tidigare under valrörelsen tänkt rösta på.

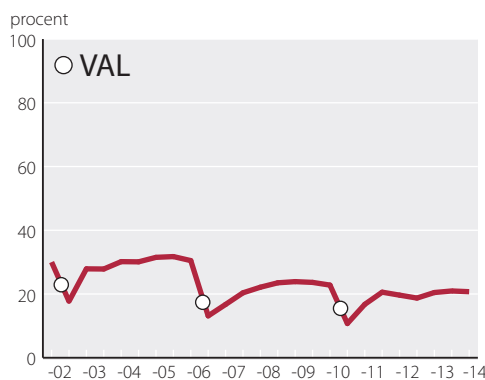
HUR VANLIGT DET ÄR att inte veta vilket parti man ska rösta på, eller att vara osäker på sitt partival, kan beskrivas genom SCB:s partisympatiundersökning. I undersökningen, som genomförs i maj och november varje år, mäts partival vid ett hypotetiskt riksdagsval de närmaste dagarna. Intervjupersonerna får svara på om de skulle rösta om det vore val och sedan vilket parti de skulle rösta på. En del av dem som intervjuas uppger inte något parti. Det kan handla om att de inte vet vilket parti de skulle rösta på, att de skulle rösta blankt eller att de står fast vid att de inte skulle rösta. Hur vanligt det är att inte uppge något parti varierar över mandatperioden. Det är som vanligast inför ett val och som minst vanligt direkt efter ett valtillfälle. I de senaste undersökningarna har omkring en femtedel inte vetat vilket parti de skulle rösta på om det vore val.

DE SOM UPPGER ETT PARTI de skulle rösta på kan vara säkra på eller mer tveksamma till sitt partival. I undersökningen får de som uppger ett parti en fråga om hur säkra de är på att de skulle rösta på detta parti. Under 2013 var drygt sju av tio säkra på sitt partival. Att vara säker på sitt val är vanligare direkt efter ett valtillfälle jämfört med resten av mandatperioden.

VAR FEMTE VET INTE VILKET PARTI DE SKULLE RÖSTA PÅ

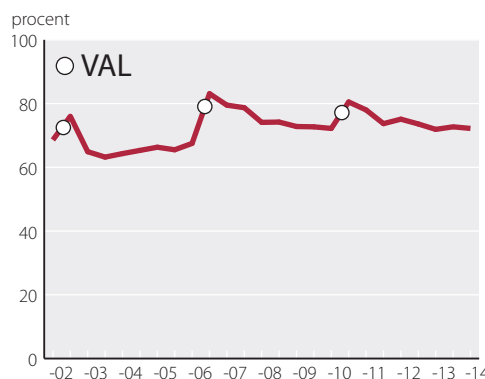
Andel som inte uppger ett parti på partifråga, maj 2002–maj 2014

Andelen som inte vet vilket parti de skulle rösta på vid ett val varierar över mandatperioden och är som högst inför ett val och som lägst direkt efter valet.

VANLIGAST VARA SÄKER PÅ PARTIVALET DIREKT EFTER ETT VAL

Andel helt säkra på sitt partival, maj 2002–maj 2014

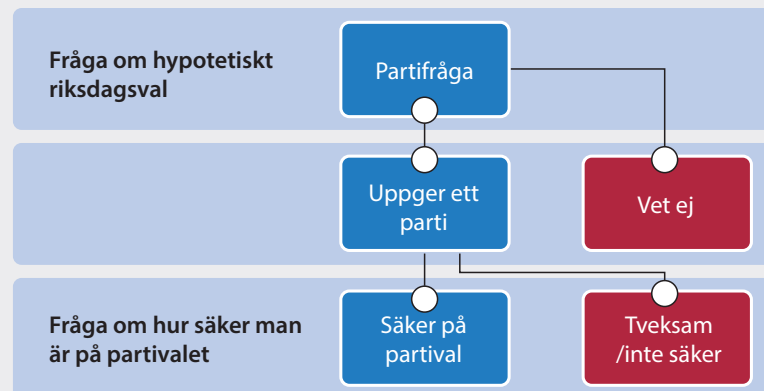
Andelen som är helt säkra på sitt partival varierar under en mandatperiod. Högst är andelen helt säkra direkt efter ett val.

FAKTA

I SCB:s partisympatiundersökning (PSU) får de som intervjuas en fråga om vilket parti de skulle rösta på vid ett hypotetiskt riksdagsval de närmaste dagarna. Frågan ställs till alla, även de som tidigare uppgett att de inte skulle rösta.

DE SOM INTE VET VILKET PARTI de skulle rösta på, de som skulle rösta blankt och de som fortfarande anger att de inte skulle rösta räknas till vet ej-gruppen. Gruppen består sålunda av personer som inte har bestämt sig för något parti.

DE SOM HAR UPPGETT ETT PARTI de skulle rösta på får frågan "Känner du dig tveksam eller helt säker på att du skulle rösta på ...?"

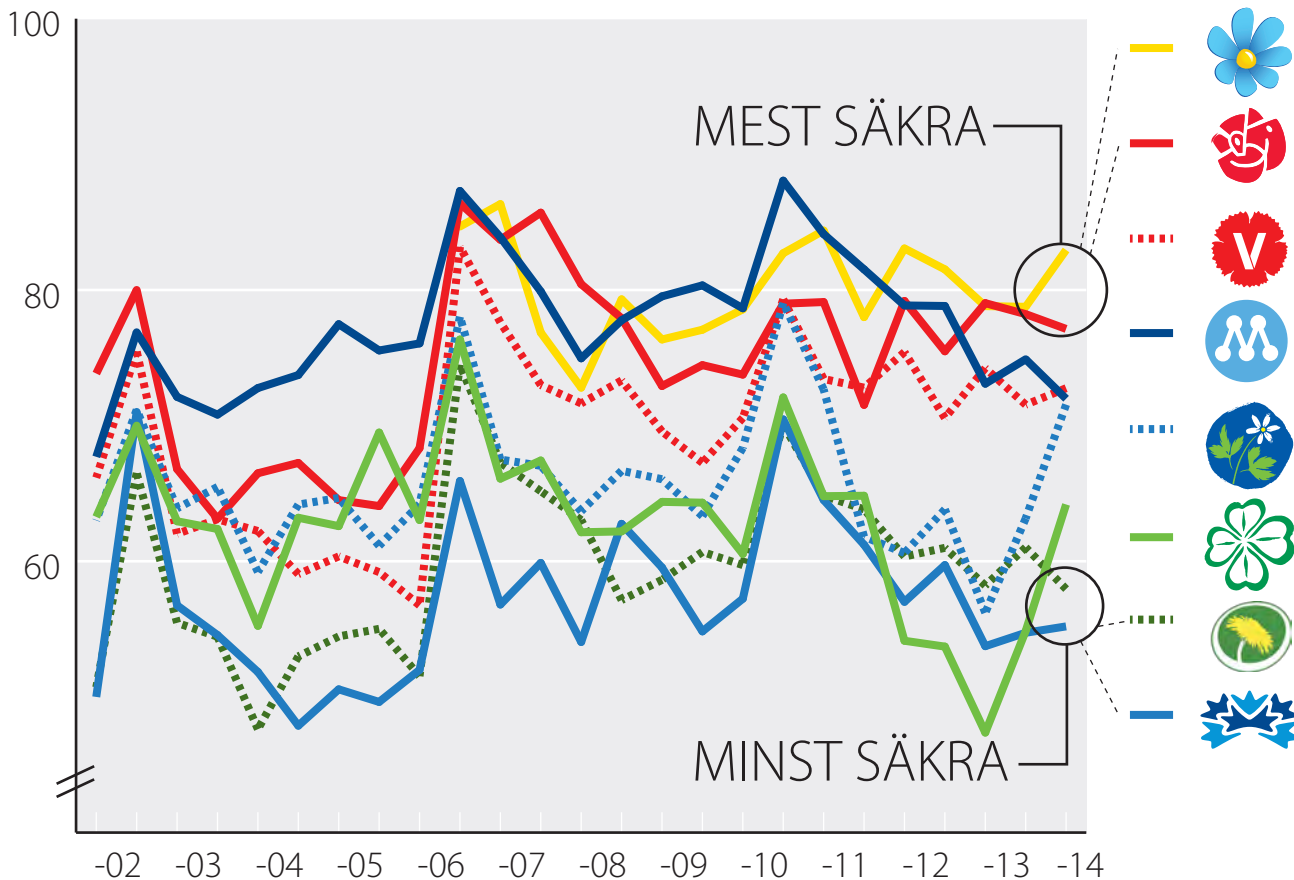

Under perioden 2002 till maj 2014 har svarsfrekvensen i undersökningen sjunkit från 77 till 52 procent, vilket kan ha inverkan på uppgifternas jämförbarhet över tid.

S OCH SD:S VÄLJARE MEST SÄKRA PÅ PARTIVALET I MAJ 2014

Andel som är helt säker på sitt partival, efter parti, maj 2002–maj 2014

procent

I Partisynptiundersökningen i maj 2014 var Socialdemokraternas och Sverigedemokraternas väljare mest säkra på sitt partival. Minst säkra var Folkpartiets och Miljöpartiets väljare.

→ Det är vanligare att män och äldre är säkra på sitt partival än att kvinnor och unga är det. Det finns också skillnader mellan olika partiers väljare. Under den senaste mandatperioden har Socialdemokraterna, Sverigedemokraterna, Moderaterna och Vänsterpartiet haft väljare som i stor utsträckning uppgett sig vara säkra på sitt partival. Kristdemokraternas, Miljöpartiets, Centerpartiets och Folkpartiets väljare har under samma period varit något mindre säkra på partivalet.

De som är helt säkra på sitt partival röstar oftare på detta parti i ett kommande val jämfört med dem som är osäkra på partivalet. Detta kan man se genom att följa en grupp som inför ett val uppger ett parti de skulle rösta på och sedan se om de efter valet uppger att de röstat på detta parti. Bland dem som i maj 2010 uppger att de var säkra på sitt partival var det drygt 85 procent som i november samma år sa sig ha röstat på det partiet i höstens riksdagsval. Bland dem som i maj uppger sig vara mer tveksamma till sitt partival röstade ungefär 65 procent på detta parti.

Under den senaste mandatperioden har Socialdemokraterna, Sverigedemokraterna, Moderaterna och Vänsterpartiet haft väljare som i stor utsträckning uppgett sig vara säkra på sitt partival.

I slutet av maj släpptes SCB:s sista partisynptiundersökning innan höstens val och då var många väljare, precis som under tidigare mandatperioder, fortfarande vara osäkra på vilket parti de ska rösta på i höstens val. ■

Artikeln har publicerats i tidskriften Valfärd. Denna version har uppdaterats med uppgifter för maj 2014.

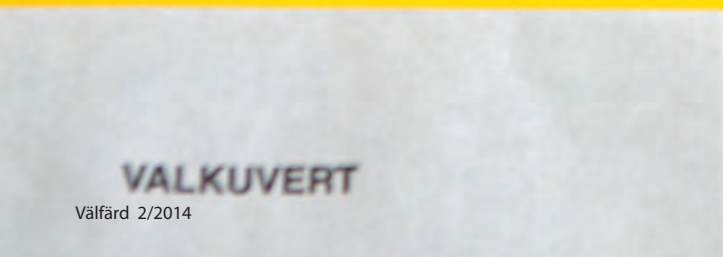
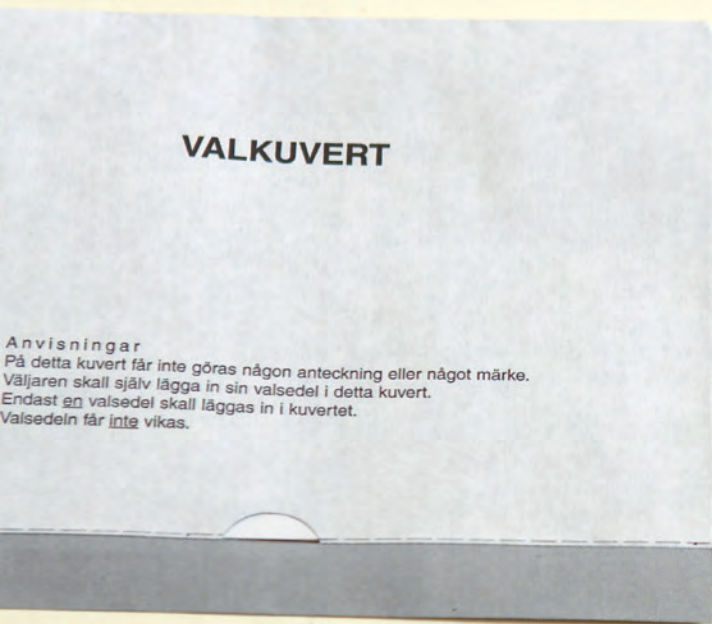
Mikaela Järnbert

arbetar med
demokratistatistik
på SCB
08-506 942 43
mikaela.jarnbert@scb.se

Alla rösttar inte på partiet närmast hjärtat →

Det är bara 85 procent av väljarna som skulle rösta på det parti som står dem närmast. Skälen att inte rösta på partiet man sympatiserar med kan vara missnöje eller taktikröstning. Framförallt missgynnas de stora partierna, Socialdemokraterna och Moderaterna, som har större andel sympatisörer än personer som röstar på dem.

Det är lätt att tro att de allra flesta lägger sin röst i riksdagsvalet på det parti som de sympatiserar mest med. För många stämmer det såklart, men det finns även en betydande andel som röstar på något annat parti än det som står dem närmast.

DE FLESTA OPINIONSMÄTNINGAR mäter endast väljaropinionen, alltså hur väljarkåren skulle fördela sig vid ett riksdagsval. I SCB:s partisympatiundersökning, däremot, ställs både en fråga om vilket parti man skulle rösta på om det var riksdagsval någon av de närmaste dagarna och en fråga om vilket parti man sympatiserar med, eller anser sig stå närmast. Detta gör det möjligt att studera vilka partier som får fler röster än vad de har sympatisörer, och vice versa.

Av dem som i 2012 och 2013 års undersökningar har uppgett att de sympatiserar med ett parti var det 85 procent som skulle rösta på detta parti vid ett riksdagsval. Omkring 6 procent skulle lägga sin röst på något annat parti och 9 procent visste inte hur de skulle rösta om det vore riksdagsval inom de närmaste dagarna.

Vi uppehåller oss en stund kring personerna som anger att de sympatiserar med ett parti och tittar på vilka partier som i störst utsträckning lyckas få sina anhängare att rösta på dem. Utifrån detta perspektiv är det Sverigedemokraternas sympatisörer som i störst utsträckning även skulle rösta på partiet. Detta gäller för knappt 90 procent av dem som uppger att de sympatiserar med Sverigedemokraterna. Även

Socialdemokraternas, Vänsterpartiets och Moderaternas sympatisörer lägger i stor utsträckning sin röst på det egna partiet. Detta ligger i linje med vad vi kan se i artikeln "Var tredje bestämmer sig sista veckan innan valet", att dessa partiets väljare är mest säkra på sitt partival. För de mindre allianspartierna, alltså Folkpartiet, Centerpartiet och Kristdemokraterna, är det däremot runt var fjärde sympatisör som skulle lägga sin röst på något annat parti, eller inte vet vad de skulle rösta på.

6 %

av väljarna skulle rösta på ett annat parti än det som står dem närmast.

EFTERSOM DET ÄR VIKTIGT för partierna att mobilisera sina anhängare och få dem att gå till vallokalen och rösta på dem tittar vi nu lite närmare på dem som inte lägger sin röst på partiet de sympatiserar med. Denna andel varierar mellan 11 procent för Sverigedemokraterna och 26 procent för Folkpartiet.

Av dem som inte skulle rösta på det parti de sympatiserar med är det relativt många som inte vet hur de skulle rösta. Andelen varierar mellan 5 procent av Vänsterpartiets sympatisörer och 15 procent av Centerpartiets. Överlag är det en större andel av allianspartiernas sympatisörer som inte vet

hur de skulle rösta. Detta kan tänkas ha att göra med att dessa fyra partier går till val gemensamt, och många kan ha bestämt sig för att rösta på alliansen, men inte vilket av partierna som ska få deras röst.

Resterande personer skulle rösta på ett annat parti än det som ligger dem närmast om hjärtat. För vissa partier är det ett, eller ett fåtal, av de andra partierna som lägger beslag på merparten av dessa röster, medan det för andra är en större spridning mellan olika partier. Föga förvånande är det vanligast att rösta på ett parti som ligger politiskt nära det man sympatiserar med, men det finns även flera exempel på motsatsen.

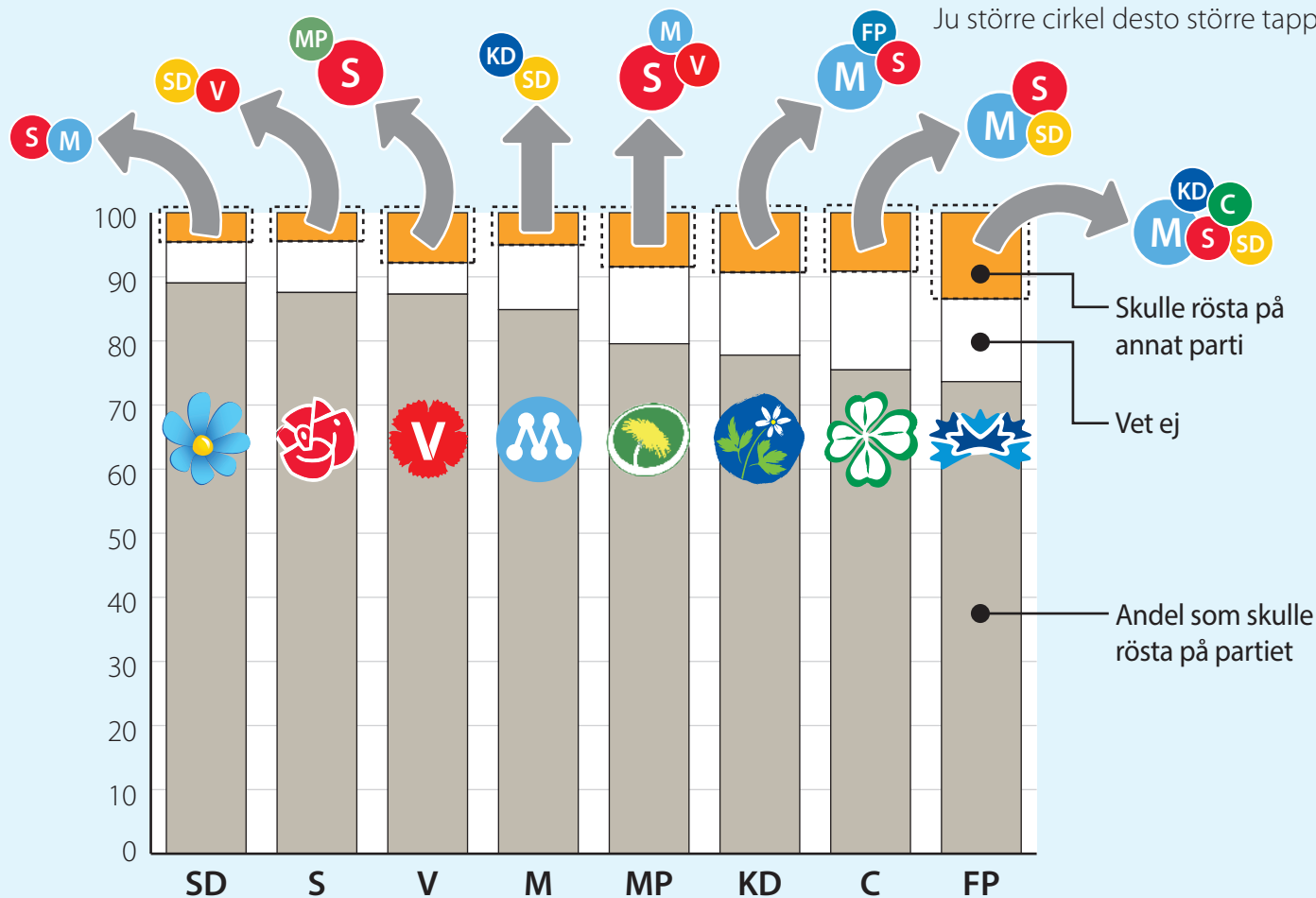
VÄNSTERPARTIET TAPPAR merparten av sina sympatisörers röster till Socialdemokraterna. På motsvarande sätt tappar både Folkpartiet och Kristdemokraterna de allra flesta rösterna till Moderaterna. Centerpartiet tappar också flest röster till Moderaterna, men här är det även en betydande andel som skulle rösta på Socialdemokraterna. Även den absoluta merparten av de, förhållandevis få, sverigedemokratiska sympatisörer som skulle rösta på ett annat parti skulle lägga sin röst på Socialdemokraterna eller Moderaterna. I Miljöpartiets fall är det Socialdemokraterna som lägger beslag på de flesta sympatisörerna, men även Vänsterpartiet och Moderaterna får en icke oansenlig mängd röster från Miljöpartiets sympatisörer.

De som sympatiserar med något av de två stora partierna, Socialdemokraterna och Moderaterna, är mer spretiga i sina partival, om de röstar på något annat parti.

SD HAR STÖRST ANDEL SYMPATISÖRER SOM OCKSÅ RÖSTAR PÅ PARTIET

Andel av partiernas sympatisörer som skulle rösta på partiet i ett riksdagsval, år 2012–2013. Procent.

CIRKLARNA visar vilka andra partier som tar minst 1 procent av respektive partis sympatisörer. Ju större cirkel desto större tapp.

De små allianspartierna Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet har lägst andel sympatisörer som skulle rösta på det egna partiet.

Det är få moderater som röstar på Vänsterpartiet eller Miljöpartiet, och det är få socialdemokrater som röstar på något av de mindre allianspartierna. I övrigt fördelar sig rösterna från dessa partiers sympatisörer relativt jämnt mellan de andra partierna, vilket inte framgår av grafiken då det är små procenttal per parti.

DET KAN FINNAS MÅNGA OLIKA SKÄL till att man väljer att lägga sin röst på något annat parti än det man sympatiserar med.

Det svenska valsystemet är utformat så att partierna måste få minst fyra procent av rösterna i riksdagsvalet för att få mandat i riksdagen. De partier som inte når upp till fyraprocentsspärren kommer inte in i riksdagen och rösterna räknas alltså bort vid mandatfördelningen. Eftersom den politiska kartan i viss mån är indelad i två block kan det vara avgörande för regeringsfrågan att samtliga partier inom ett block kommer in i riksdagen. Detta kan leda till att väljare stödröstar på partier som ligger

nära eller under spärren, för att blocket de föredrar ska bli störst. Att lägga sin röst på ett annat parti än det som står en närmast kan också vara ett sätt att demonstrera sitt missnöje med politiken som partiet bedriver för tillfället.

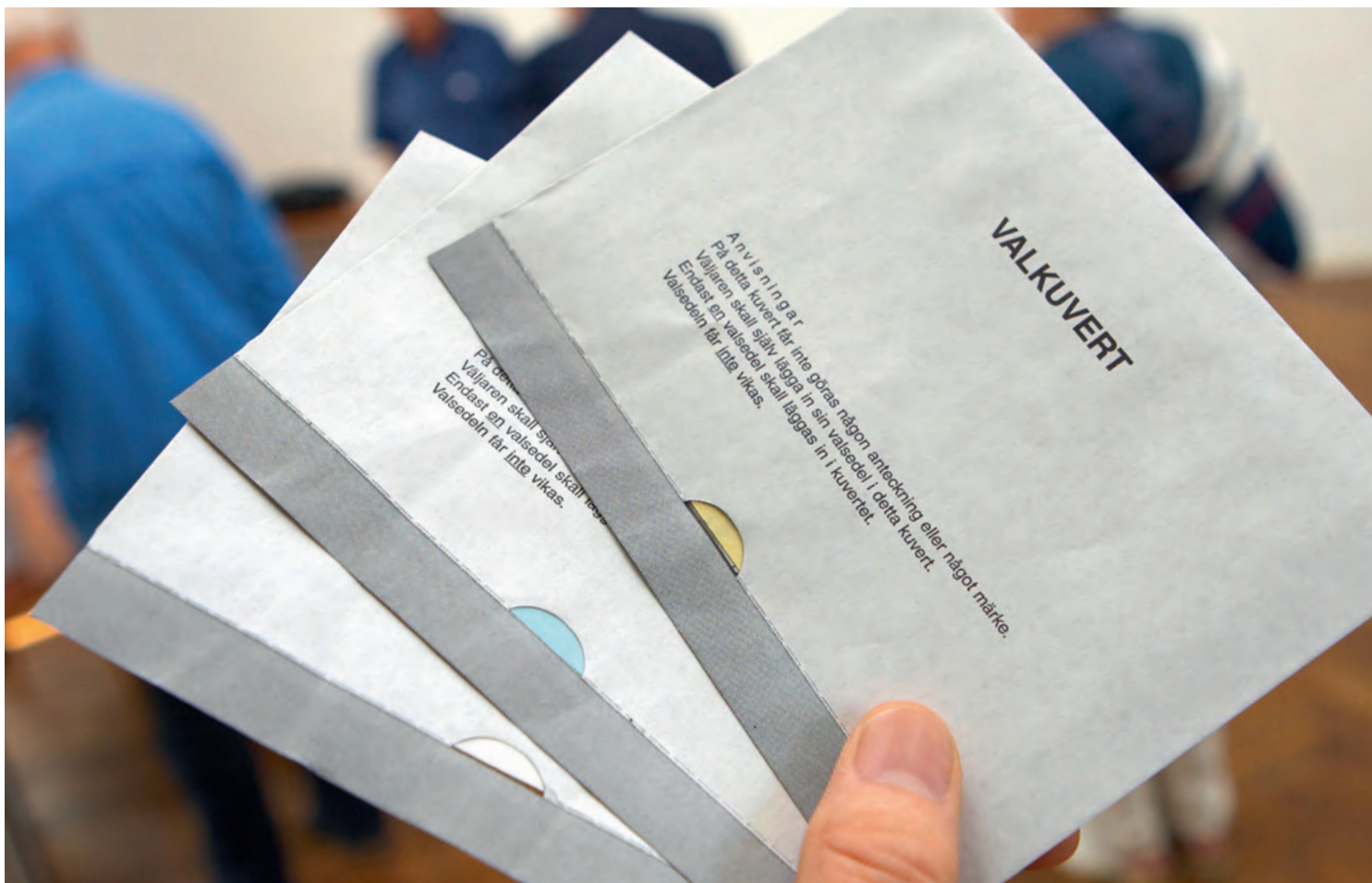

Foto: Hans Wretling, Matton

→ **NU HAR VI TITTAT PÅ** hur partiernas sympatisörer skulle rösta. Om vi istället vänder på perspektivet och tittar på partiernas väljare och hur deras sympatier fördelar sig framträder en annan bild. Det är 88 procent av väljarna som sympatiserar med det parti som de skulle rösta på. Samtidigt är det 6 procent som sympatiserar med något annat parti, 3 procent som uppger att de inte sympatiserar med något särskilt parti medan 3 procent inte vet vilket parti de sympatiserar med.

Vid en jämförelse mellan de olika partierna är det Sverigedemokraternas väljare som i minst utsträckning sympatiserar med partiet. Bland dem som skulle rösta på Sverigedemokraterna i ett riksdagsval uppger var fjärde person att de sympatiserar med något annat parti, eller saknar partisynpaty. Moderaterna och Socialdemokraterna har störst andel av sina väljare som också sympatiserar med partiet. Mindre än

Vid en jämförelse mellan de olika partierna är det Sverigedemokraternas väljare som i minst utsträckning sympatiserar med partiet.

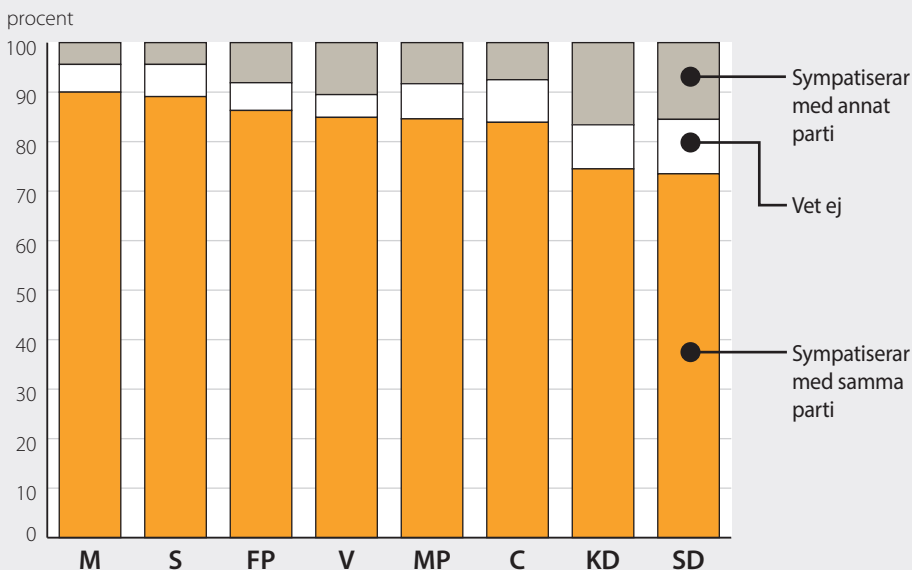
var tionde av dessa partiers väljare har sina sympatier någon annanstans.

VAD INNEBÄR DET DÅ för de olika partierna att vissa inte röstar på det parti de sympatiserar med? Sverigedemokraterna har få sympatisörer som inte röstar på partiet, men samtidigt är det många som röstar på Sverigedemokraterna trots att de sympatiserar med något annat parti. Partiet lyckas alltså mobilisera sina sympatisörer, och mer därtill. Liksom för flera av de andra mindre partierna innebär det att man

har en större andel väljare än vad man har sympatisörer. För de två stora partierna, Socialdemokraterna och Moderaterna, är det tvärtom. En förhållandesvis stor andel av anhängarna uppger att de skulle rösta på något annat parti, medan få av dem som skulle rösta på dessa partier har sitt politiska hjärta någon annanstans. Det innebär att Socialdemokraterna och Moderaterna har en större andel sympatisörer än personer som röstar på dem i riksdagsval. ■

M- OCH S-VÄLJARE OFTAST ÄVEN SYMPATISÖRER

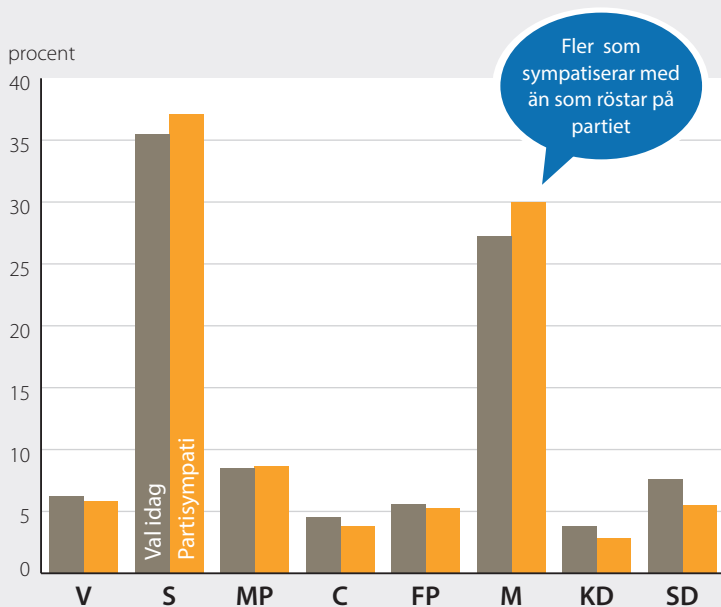
Andel av dem som skulle rösta på respektive parti i ett riksdagsval som också sympatiserar med partiet, år 2012–2013

Moderaterna och Socialdemokraterna har störst andel av sina väljare som också sympatiserar med partiet. Lägst andel väljare som sympatiserar med partiet har Sverigedemokraterna.

SMÅPARTIERNAS FÅR STÖRRE VÄLJARSTÖD ÄN SYMPATIER

Val idag-skattnings och partisympati, medelvärde, år 2012–2013. Till skillnad från de två andra diagrammen är dessa resultat viktade för att spegla hela väljarkåren.

Socialdemokraterna och Moderaterna har en större andel sympatisörer än andel som skulle rösta på dem i ett val. Många av de mindre partierna har däremot större andel som skulle rösta på dem än vad de har sympatisörer.

88 %

av väljarna sympatiserar med det parti som de skulle rösta på.

Foto: Torbjörn Arvidsson, Matton

FAKTA

Artikeln bygger på data från de fyra omgångar av **Partisympatiundersökningen (PSU)** som genomförts under 2012 och 2013.

Val idag-skattningsen mäts med en fråga om vad man skulle rösta på vid ett riksdagsval inom de närmaste dagarna. Partisympatierna mäts med frågor om vilket parti som står en närmast, eller som man har störst sympati för. De två olika måtten viktas även och tas fram på olika sätt.

Johan Eklund

arbetar med demokratistatistik på SCB
08-506 945 38
johan.eklund@scb.se

Så tar sig småpartierna in i riksdagen

Fyra nya partier har tagit sig in i riksdagen sedan 1970-talet. De tre som har mandat idag har haft en liknande väg in i riksdagen. De har haft ett relativt starkt stöd, runt 3 procent, i valet före deras senaste inträde i riksdagen.

I SCB:s redovisning av valresultat framgår hur många röster och mandat som tillfallit partier som tagit mandat i riksdagen.

De partier som inte klarar riksdagens 4-procents-spärr sammanförs i de flesta fall till kategorin övriga partier. Det finns ingen bestämd definition av vad ett övrigt parti är, men här avses partier som inte tagit mandat i riksdagsvalet vid respektive valtillfälle. Denna grupp partier är en väldigt heterogen samling. Bland de övriga partierna finns mindre partier på både höger- och vänsterkanten, pensionspartier och inte sällan partier som framförallt driver en enskild fråga, så kallade enfrågepartier. Det handlar också om partier som har suttit i riksdagen men ramlat ur och partier som idag är etablerade på riksnivå men som inte alltid har varit det.

De partier som redan sitter i riksdagen ses i de flesta sammanhang som de huvudsakliga aktörerna när ett nytt riksdagsval står för dörren. Det är dessa partier som media och allmänhet riktar störst intresse mot inför ett val, vilket bland annat märks vid partiledardebatter inför valen.

HUR STOR DEL AV VÄLJARNÄ som röstar på övriga partier har varierat kraftigt över tid och är, enligt den definition som används här, beroende av vilka

partier som får mandat i riksdagen. I riksdagsvalet 2010 fick partier som inte tog mandat totalt 85 023 röster, vilket motsvarade 1,4 procent av de giltiga rösterna. Det var den lägsta noteringen sedan 1960-talet, och kan jämföras med "rekordåret" 2006 då övriga partier fick 5,7 procent av rösterna. De tre största partier som inte tog något riksdagsmandat 2010 var Piratpartiet med 38 491 röster (0,6 procent), Feministiskt Initiativ med 24 139 röster (0,4 procent) och Sveriges Pensionärs Intresseparti med 11 078 röster (0,2 procent). ■

1,4 %

av rösterna vid 2010 års val gick till partier som inte fick mandat i riksdagen.

VANLIGT MED ÖKANDE VÄLJARSTÖD INNAN INTRÄDE I RIKSDAGEN

Övriga partier som fått mer än 1 procent av de giltiga rösterna i riksdagsval, 1973–2010

Övriga partier	-73	-76	-79	-82	-85	-88	-91	-94	-98	-02	-06	-10
Kristdemokraterna	1,8	1,4	1,4	1,9	Va	2,9	Ri	Ri	Ri	Ri	Ri	Ri
Miljöpartiet				1,7	1,5	Ri	3,4	Ri	Ri	Ri	Ri	Ri
Ny Demokrati							Ri	1,2				
Sverigedemokraterna									1,4	2,9		Ri

Ri = partiet fick mandat i riksdagen
Va = valallians

Kristdemokraterna, Miljöpartiet och Sverigedemokraterna hade ett ökande stöd i de val som föregick partiernas senaste inträde i riksdagen.

FAKTA

ANTAL ÖVRIGA PARTIER: På grund av att det endast krävs en inkommen valseedel för att etablera ett parti i ett svenskt val görs det ingen total sammanställning av hur många små partier som får röster i varje val. Däremot räknas hur många röster de övriga partierna sammantaget får.

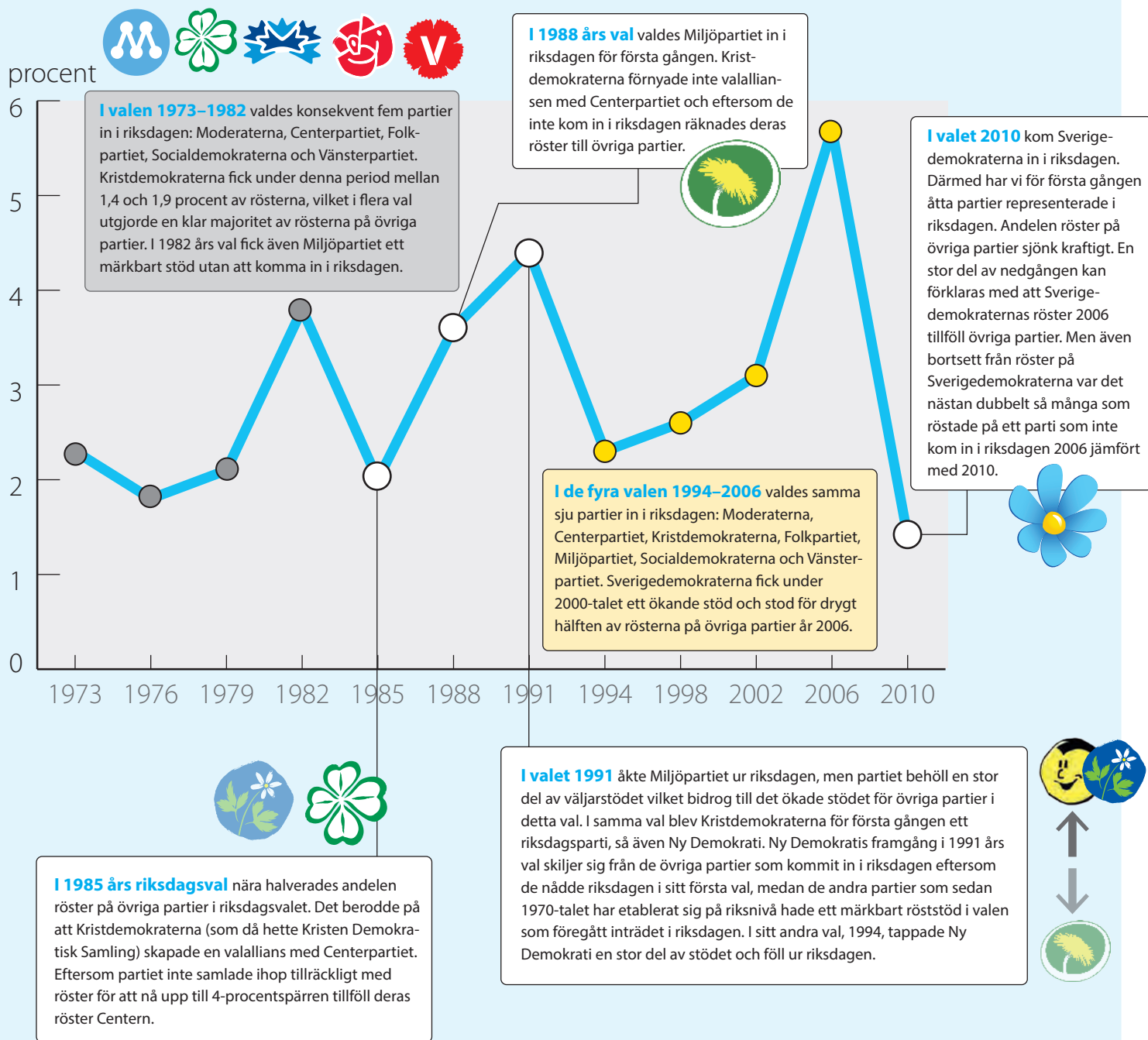
SPÄRRAR I RIKSDAGSVAL: För att ett parti ska få mandat i riksdagen krävs att man når upp till 4 procent av rösterna i valet, alternativt att partiet får mer än 12 procent av rösterna i en valkrets. För partier som inte når upp till detta finns även andra spärrar som kan ha betydelse. Om partiet får 1 procent av rösterna i ett val får de vid nästa val valseddlar upptryckta och distribuerade till alla vallokaler av Valmyndigheten. Om ett parti får 2,5 procent av rösterna får de rätt till partistöd.

VALALLIANSER: Det finns de som anser att en röst på ett parti som inte kommer in i riksdagen är en bortkastad röst. Mindre partier kan ingå en valallians med etablerade partier. På det viset räknas röster på det mindre partiet till det etablerade partiets röster om det mindre partiet inte når upp till riksdagsspärren.

FÅ RÖSTER PÅ ÖVRIGA PARTIER ÅR 2010

Andel röster på övriga partier i riksdagsval, 1973–2010

Diagrammet visar andel röster på partier som inte tagit mandat i riksdagsvalet vid respektive valtillfälle.

Ny Demokratisk framgång i 1991 års val skiljer sig från de övriga partier som kommit in i riksdagen eftersom de nådde riksdagen i sitt första val.

Jonas Olofsson

arbetar med
demokratistatistik
på SCB
08-506 947 18
jonas.olofsson@scb.se

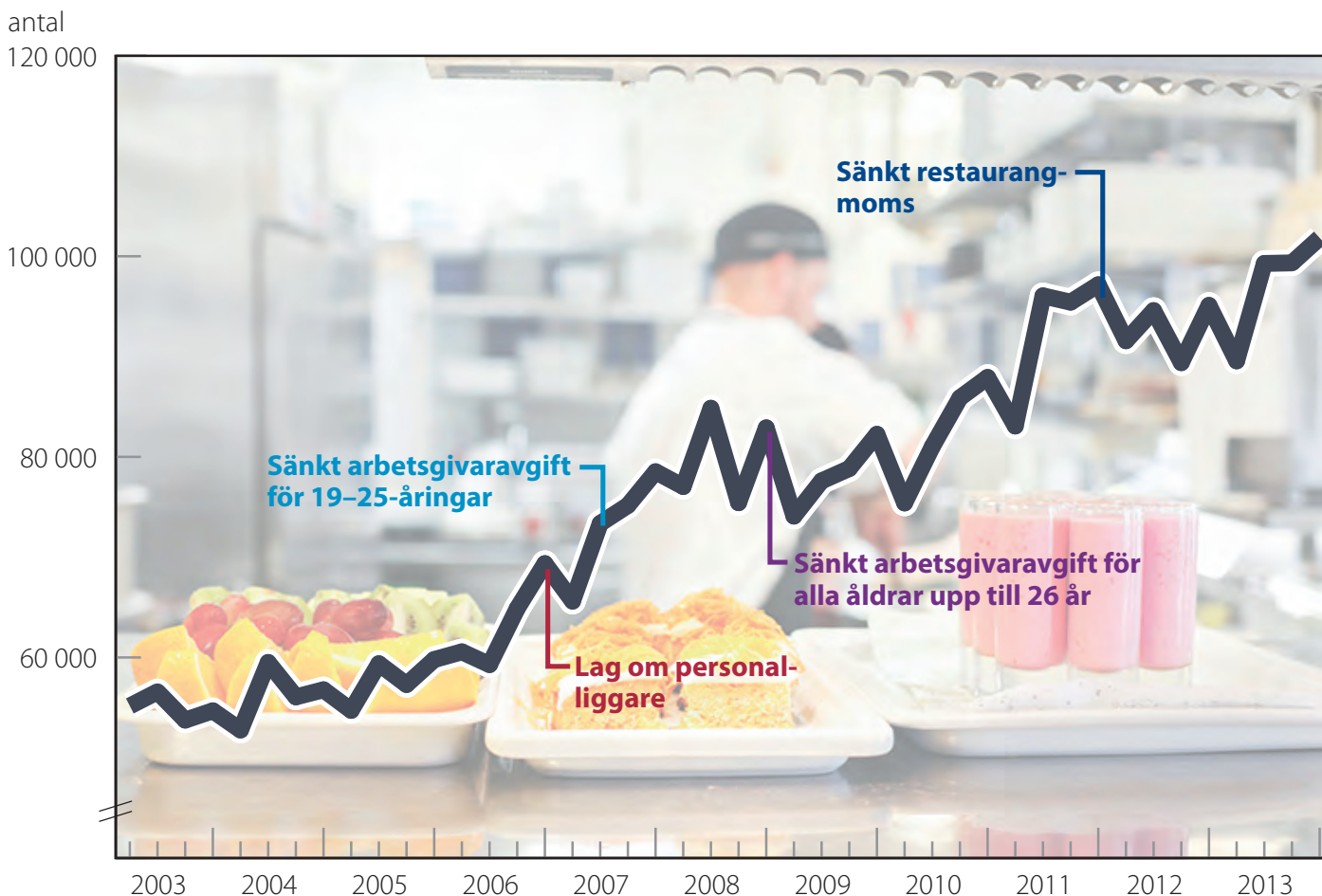
2000-TALET:

Stor ökning av anställda i restaurangbranschen

Antalet anställda i restaurangbranschen har nästan fördubblats mellan 2003 och 2013, från 55 000 till 102 000. Ökningen är större än i övriga tjänstebranscher totalt, men restaurangbranschen har större säsongsvängningar och är känslig för förändringar i konjunkturer.

FLERA REGELFÖRÄNDRINGAR I RESTAURANGBRANSCHEN

Antal anställda inom restaurangbranschen 2003–2013

Svenska folket verkar gå på restaurang och café som aldrig förr. Restaurangbranschen har dessutom varit i fokus genom flera uppmärksammade regelförändringar under de senaste åren. Antalet anställda inom restaurangbranschen uppgick under fjärde kvartalet 2013 till cirka 102 000 personer, vilket är 5 procent av de totalt 2 120 000 anställda inom de privata tjänstenäringarna. Könsfördelningen inom branschen är jämn och har varit så under en längre tid.

UNDER DE SENASTE TIO ÅREN har antalet anställda inom restaurangbranschen nästan fördubblats. En indexserie över utvecklingen i antal anställda, med år 2003 som basår, visar utvecklingen från 2003 fram till och med 2013. Med ett index kan vi jämföra utvecklingen i branschen med övriga privata tjänstebanscher trots att grupperna är olika stora. Det visar att ökningen inom restaurangbranschen var betydligt större än ökningen inom övriga privata tjänstenäringar. Antalet anställda växte mer eller mindre i samma takt som för övriga tjänstenäringar från våren 2003 till sommaren 2006. Ökningen inom restaurangbranschen tilltog därefter rejält och pågick i två år för att sedan vända nedåt när finanskrisen kom i slutet av 2008. Övriga privata tjänstenäringar ökade betydligt mindre under 2000-talet.

En annan tydlig skillnad är att antalet anställda inom de övriga privata tjänstenäringarna utvecklats i ganska jämn takt med relativt små säsongsvariationer. Restaurangbranschens utveckling däremot uppvisar mycket större säsongsvariationer och även en tydlig konjunkturedgång från 2008 till 2010. Det stämmer väl överens med resultat från tidigare studier som visar att restaurangbranschen är förhål-

28 %

är visstidsanställda i restaurangbranschen.

landevis känslig för konjunktursvängningar jämfört med andra branscher. Säsongstrenderna inom restaurangbranschen återkommer årligen efter årstid. Antalet anställda är oftast lägst under årets första kvartal och högst under fjärde kvartalet. Nivåskillnader i antalet anställda mellan olika år kan också bero på faktorer som temperatur och nederbörd. En varm och solig sommar ger förmodligen fler anställda inom restaurangbranschen än en kall och regnig sommar.

UNDER DE SENASTE TVÅ ÅREN har förändringarna av antalet anställda inom restaurangbranschen inte varit statistiskt säkerställda. Det innebär att man utifrån den kortperiodiska sysselsättningsstatistiken inte med säkerhet kan uttala sig om de uppmärksammade regelförändringar som har skett inom restaurangbranschen, exempelvis momssänkningen, har haft en påverkan på antalet anställda i branschen. Det kräver en annan analys av branschen.

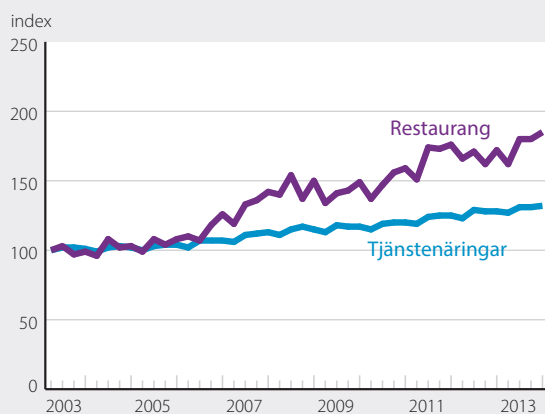
INOM RESTAURANGBRANSCHEN är andelen personer med visstidsanställning är högre än i många andra branscher. Under fjärde kvartalet 2013 var 28 procent (28 000 personer) visstidsanställda inom branschen. Kvinnor är i högre grad visstidsanställda än män, men skillnaderna är inte så stora. Inom de övriga privata tjänstenäringarna var 18 procent visstidsanställda. En jämförelse med andra branscher visar att exempelvis tillverkningsindustrin vid samma tidpunkt hade 6 procent och handeln 13 procent visstidsanställda. Från 2003 till idag har andelen visstidsanställda inom restaurangbranschen rört sig omkring 25 procent, vilket är några procentenheter högre än för övriga privata tjänstenäringar. ■

FAKTA

Uppgifterna baseras på den kortperiodiska sysselsättningsstatistiken, där antalet anställda mäts varje månad och redovisas kvartalsvis. I anställda ingår de personer som har anställningsbevis, inklusive personer som driver eget aktieföretag. Egna företagare ingår inte denna statistik, oavsett bolagsform. Statistiken baseras på en urvalsundersökning till arbetsställen i både privat och offentlig sektor.

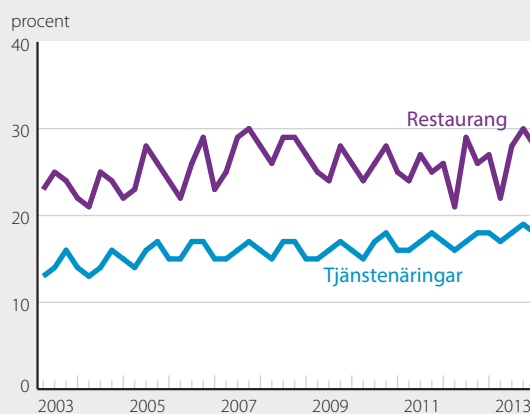
SNABB ÖKNING I RESTAURANGBRANSCHEN SEDAN 2006

Index över antal anställda i restaurangbranschen jämfört med övriga privata tjänstenäringar, 2003–2013. Index kvartal 1/2003=100

TILLFÄLLIGA JOBB VARIERAR STORT I RESTAURANGBRANSCHEN

Visstidsanställda inom restaurangbranschen och övriga privata tjänstenäringar, 2003–2013

Dolan Haddad och Therese Hedlund arbetar med arbetsmarknadsstatistik på SCB

Dolan Haddad

019-17 65 43
dolan.haddad@scb.se

Therese Hedlund

019-17 65 44
therese.hedlund@scb.se

Sverige toppar EU-statistik om utbildning i jobbet

Enligt de senaste siffrorna deltar i snitt 28 procent av EU-ländernas vuxna befolkning i någon form av personalutbildning. I de flesta länder har andelen deltagare ökat, men inte i Sverige. Trots detta ligger Sverige i topp med ett deltagande på 56 procent.

» Andelen av den vuxna befolkningen i EU:s medlemsländer som det senaste året deltagit i utbildning utanför det reguljära utbildningsväsendet varierar mellan 7 och 68 procent. En del av detta är personalutbildning som antingen sker på betald arbetstid eller som till någon del betalas av arbetsgivaren. I de flesta länder utgör personalutbildningen mer än 80 procent av allt deltagande i utbildning utanför det reguljära utbildningsväsendet.

I SVERIGE är andelen vuxna personer i åldern 25–64 som deltagit i personalutbildning högre än i andra EU-länder. Enligt en EU-gemensam undersökning av deltagande i utbildning som genomfördes 2011–2012

hade 56 procent av svenskarna i åldern 25–64 år deltagit i personalutbildning under det senaste året. De övriga nordiska länderna Norge, Danmark och Finland hade 41–51 procents deltagande. Genomsnittet för de deltagande EU-länderna var 28 procent.

Jämfört med en liknande undersökning som genomfördes 2007 har deltagandet i personalutbildning minskat i Sverige. I de flesta andra länder har deltagandet ökat, i synnerhet i Danmark, Italien och Nederländerna.

INOM EU ÄR DET GENERELLT VANLIGARE att män deltar i personalutbildning. Ett skäl är att kvinnor inte deltar i arbetskraften i samma grad som män i många länder och då inte heller får tillgång till den

28 %

av de vuxna inom EU har deltagit i någon form av personalutbildning det senaste året.

” Sverige har högst deltagande i personalutbildning inom EU.

här typen av utbildning. I till exempel Tyskland och Nederländerna utbildar sig män i högre utsträckning inom arbetslivet än kvinnor. I Sverige och Danmark är dock kvinnors deltagande i utbildning på jobbet något högre än männens, och i Finland och de baltiska staterna är kvinnors deltagande väsentligt högre.

Kvinnor i EU deltar dock i högre grad än män i kurser, seminarier, studiecirkelar och privatlektioner som sker utanför arbetet. Det innebär att det totala deltagandet i utbildning utanför universitet, högskolor och vuxenutbildning inte skiljer sig nämnvärt åt mellan kvinnor och män.

Deltagande i personalutbildning är vanligast i grupper med eftergymnasial utbildning. Det är också stor skillnad mellan dem som har gymnasial utbildning och dem som har lägre utbildning. I flera länder är andelen deltagare mer än dubbelt så hög för dem som har gymnasial utbildning. En del av förklaringen är att de flesta som har endast förgymnasial utbildning är äldre personer. Många av dem har troligen lång erfarenhet i sina yrken, vilket minskar behovet av personalutbildning. Dessutom har en jämförelsevis stor andel av dem redan lämnat arbetslivet.

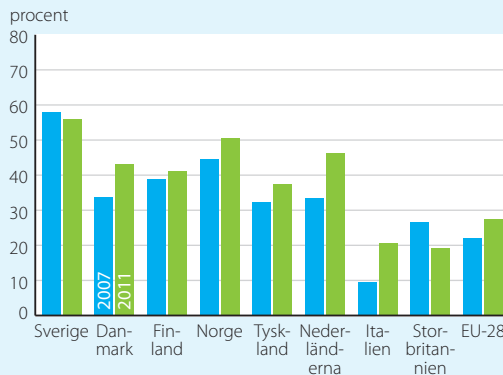
I alla länder avtar deltagandet i personalutbildning efter 55 års ålder. Generellt inom EU är andelen som deltagit i utbildning bland de äldre ungefär hälften så stor som för de yngre åldersgrupperna. Upp till 55 års ålder är det i de flesta länder ganska små skillnader mellan olika åldersgrupper.

ANTALET LÄRARLEDDA UNDERVISNINGSTIMMAR i utbildning utanför det reguljära utbildningssystemet varierar mellan länderna. Genomsnittet i EU är 65 lärarledda undervisningstimmar under det senaste året. I Sverige har deltagarna i genomsnitt fått 56 lärarledda undervisningstimmar under det senaste året, vilket betyder att det är vanligare med kortare kurser i Sverige än i övriga EU. Här ligger Danmark högt med 71 timmar, medan deltagarna Finland har fått 61 timmar och Norge 50 timmars utbildning.

I Sverige var antalet lärarledda undervisningstimmar per deltagare ungefär detsamma som fem år tidigare, medan de i Finland och Nederländerna minskat kraftigt. ■

PERSONALUTBILDNINGEN HAR ÖKAT INOM EU

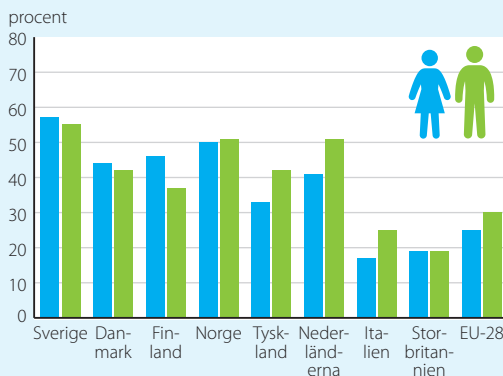
Andel av befolkningen 25–64 år som deltagit i personalutbildning de senaste 12 månaderna, år 2007 och 2011

Deltagande i personalutbildning har ökat i de flesta EU-länder, dock inte i Sverige.

HÖGT DELTAGANDE FÖR NORDISKA KVINNOR

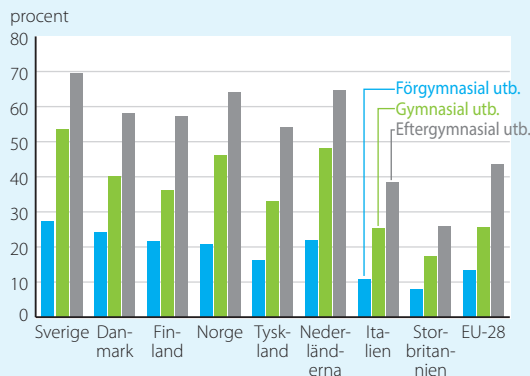
Deltagande i personalutbildning efter kön, år 2011

Kvinnor har högst deltagande i personalutbildning i de nordiska länderna.

LÅGT DELTAGANDE BLAND LÅGUTBILDADA

Andel av befolkningen 25–64 år som deltagit i personalutbildning de senaste 12 månaderna, år 2011

I alla deltagande länder har de med högre utbildning i högre grad deltagit i personalutbildning.

FAKTA

Under 2012 genomförde SCB undersökningen **”Vuxnas deltagande i utbildning”**. Inom EU används den engelska förkortningen AES (Adult Education Survey). AES mäter deltagandet i olika former av utbildning under de senaste 12 månaderna. Syftet med undersökningen är att ge en samlad bild av vuxenutbildning och det livslånga lärandet i Europa.

PERSONALUTBILDNING definieras här som lärarledd/handledd utbildning på arbetsplatsen eller annan utbildning där anledningen till deltagande i huvudsak var arbetsrelaterat, som helt eller till största delen genomförts under betald arbetstid eller där arbetsgivaren (alt. svarande som är egen företagare) till någon del betalade för kostnaderna. Sådana utbildningar är främst kurser men även konferenser, seminarier och studiedagar m.m. Endast utbildningar utanför det reguljära utbildningsväsendet omfattas.

LÄS MER
www.scb.se/uf0538

Mattias Fritz och Therese Karlsson arbetar med utbildningsstatistik på SCB

Mattias Fritz
019-17 62 67
mattias.fritz@scb.se

Therese Karlsson
019-17 66 21
therese.karlsson@scb.se

Tvärsnitt eller kohort – vad ska jag välja?

Kan befolkningen i genomsnitt ha fått en högre inkomst, trots att individerna fått det sämre? En tvärsnittsstudie, en kohortstudie och en longitudinell studie kan ge olika bilder av inkomstutvecklingen.

När vi beskriver förhållanden i samhället vill vi ofta visa i vilken

riktning utvecklingen har gått. Har arbetslösheten gått upp eller ner, har vi blivit friskare eller sjukare, har inkomsterna ökat eller minskat? Det finns olika sätt att mäta denna typ av förändringar, och vilket man väljer är beroende av vad man vill studera. Är det ett samhällsperspektiv man har eller är man intresserad av utvecklingen för enskilda individer?

FÖR ATT VISA PÅ hur resultat kan variera beroende på vilken metod man väljer ska vi studera inkomstutvecklingen för ålderspensionärer i åldrarna 65–84 år under femårsperioden 2007–2012. Den vanligaste metoden vid en sådan undersökning är en *tvärsnittsstudie*. Det innebär att vi jämför inkomsten för de som 2007 var

65–84 år med inkomsten för de som var 65–84 år 2012.

I en tvärsnittsstudie jämför vi två skilda grupper av människor, eller populationer. Ett antal pensionärer från 2007 ingår inte längre i befolkningen 2012. De kan antingen ha avlidit, flyttat utomlands eller så har de blivit för gamla för att ingå i populationen, som ju är 65–84 år. Samtidigt har givetvis nya personer tillkommit i gruppen. Om vi väljer att jämföra två tidpunkter som ligger tillräckligt långt ifrån varandra kommer populationerna att vara helt olika. Men denna typ av jämförelse är ändå relevant.

Vi tittar på tabellen med de resultat vi får när vi har delat in populationen i femårsklasser.

PENSIONÄRERNA HAR FÅTT DET BÄTTRE

Medianinkomst för ålderspensionärer efter ålder, 2007 och 2012

	2007 ¹⁾	2012
65–69 år	207 000	226 200
70–74 år	178 500	182 200 *
75–79 år	165 800	172 500
80–84 år	156 100	164 200

I tabellen ser vi att 65–69-åringarna har haft en relativt stor inkomstökning, från 207 000 kronor till 226 200 kronor. Även i övriga åldersgrupper var inkomsterna högre 2012 än 2007. Därmed kan vi säga att inkomsterna har höjts för pensionärer i alla åldersgrupper vi undersöker. Denna tvärsnittsstudie visar på utvecklingen ur ett samhällsperspektiv.

MEN, SAMTIDIGT har personer som 2007 ingick i gruppen 65–69 år åldrats och ingår i

gruppen 70–74 år 2012. Det är därför viktigt att tänka på att vi jämför helt olika individer när vi jämför inkomsten för 65–69-åringar 2007 med inkomsten för 65–69-åringar 2012. En tvärsnittsstudie kan således visa att en specifik åldersgrupp i befolkningen i genomsnitt har fått en högre inkomst, trots att individerna i genomsnitt fick det sämre mellan de två mätningarna. Hur kan det bli så? Titta i tabellen igen! * Som vi tidigare noterade hade de som 2007 var 65–69 år en medianinkomst på 207 000 kronor. Denna grupp har 2012 hunnit bli 70–74 år och har då en medianinkomst på 182 200 kronor. Deras inkomst har alltså sjunkit. Resultatet blir detsamma även för dem som var 70–74 år respektive 75–79 år 2007, även om minskningen för dem inte var lika stor. Hur det har gått för dem som 2007 var 80–84 år framgår inte av tabellen.

Att beskriva utvecklingen på detta sätt kallas för en *kohortstudie*. Här redovisas inkomsterna efter födelseår istället för ålder. Vi ser nu att alla fyra kohorter har lägre medianinkomst 2012 än 2007, även om minskningen för de äldsta är liten.

PENSIONÄRERNA HAR FÅTT DET SÄMRE

Medianinkomst för ålderspensionärer, efter födelseår, 2007 och 2012

	2007 ¹⁾	2012
1938–1942	207 000	182 200
1933–1937	178 500	172 500
1928–1932	165 800	164 200
1923–1927	156 100	156 000

Den inkomstökning som tvärsnittsstudien visar i den första tabellen beror på att de som tillkom i respektive åldersgrupp hade högre inkomst än de individer som försvann ur åldersgruppen. Ur ett samhälls-

perspektiv är det alltså relevant att säga att pensionärerna hade högre medianinkomst 2012 än 2007. Vi uttalar oss då om hela pensionärskollektivet. Samtidigt är det också korrekt att säga att pensionärerna med stigande ålder har fått lägre inkomst de senaste fem åren.

MEN, NU ÄR JU populationen som 2007 var 65–69 år inte helt identisk med populationen som 2012 var 70–74 år. Vissa har avlidit, andra har flyttat in eller ut ur landet. Vi vill mäta förändring i inkomst, och det kan ju till exempel vara så att de som har fallit ifrån hade lägre inkomst än dem som fortfarande ingår i populationen. För att se hur utvecklingen har varit för enskilda individer kan vi därför välja att endast studera de personer som ingick i populationen både 2007 och 2012. Detta kallas för en *longitudinell studie*. En sådan studie

visar att inkomsten minskade mellan 2007 och 2012 för 74 procent av pensionärerna födda 1923–1942. Men det är också skillnad mellan åldersgrupperna. Inkomsten minskade för 64 procent av dem födda 1923–1927, medan den minskade för 80 procent bland dem som föddes 1938–1942.

Detta är dock inte den bästa metoden för att beskriva utvecklingen för hela befolkningen. Ju längre tid det är mellan mätningarna, desto mindre blir populationen vilket kan leda till att den också blir allt mindre representativ för hela befolkningen.

VI ANVÄNDER I DENNA artikel pensionärernas inkomst som ett exempel på utveckling över tid. Vi skulle lika gärna kunnat studera till exempel pensionärernas hälsa. Om en tvärsnittsstudie visat att pensionärerna hade bättre hälsa 2012 än 2007

är det relevant att säga just det; att pensionärerna har fått bättre hälsa. Samtidigt skulle en longitudinell studie visa att de flesta enskilda pensionärer med stigande ålder har fått allt sämre hälsa.

Det gäller alltså att ha koll på vilken förändring man vill studera. Är det utifrån ett samhällsperspektiv så är tvärsnittsstudien en utmärkt metod, medan en kohortstudie lämpar sig bättre om man vill följa personer födda under en viss period. Den som däremot främst är intresserad av enskilda individers utveckling måste göra en longitudinell studie. ■

Hans Heggemann

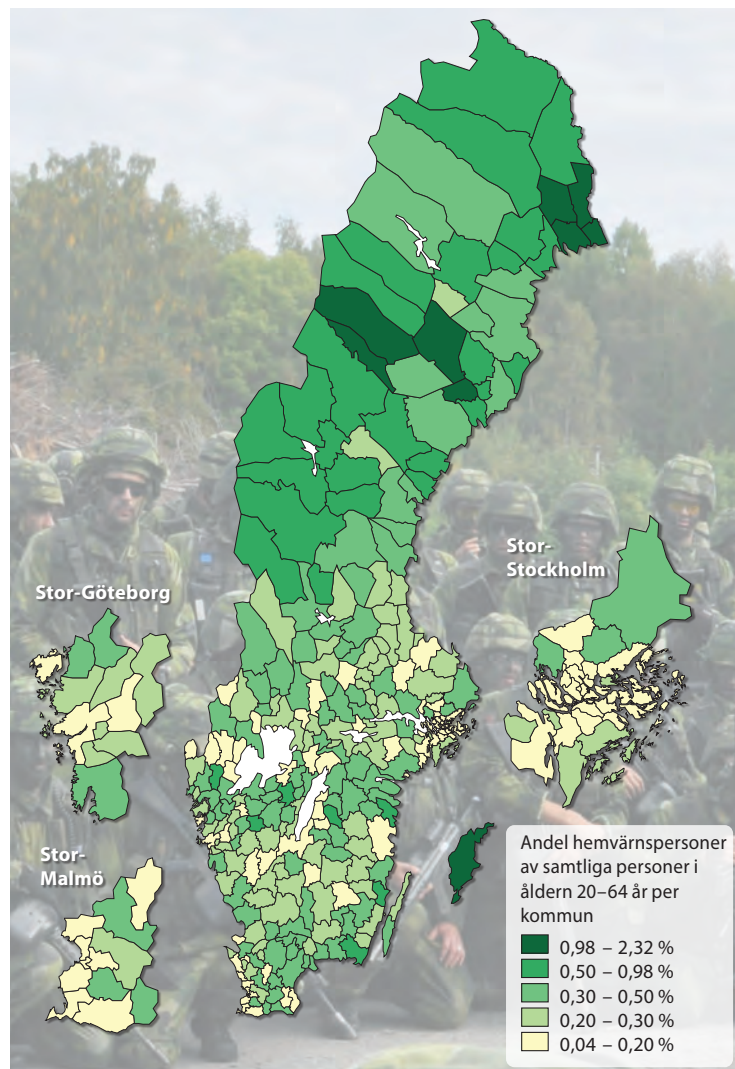
arbetar med ekonomisk statistik på SCB
019-17 68 10
hans.heggemann@scb.se

1 Beloppen är i fasta priser, dvs. inkomsterna från 2007 är uppräknade med konsumentprisindex.

Hemvärnet starkt i Norrland

Hemvärnet har krympt de senaste åren och bemannas i dag av 22 000 personer. De aktiva har högre inkomst och utbildningsnivå än motsvarande grupp utanför organisationen. I Norrland och på Gotland har Hemvärnet en särskilt stark ställning.

Soldater ur Södermanlands hemvärnsbataljon. Foto: Therese Åkerstedt/Tidningen Hemvärnet

Hemvärnet, eller de Nationella skyddsstyrkorna med hemvärnet som numera är benämningen, bemannas av cirka 22 000 frivilliga män och kvinnor som årligen tjänstgör 4-13 dygn beroende på befattning. Verksamheten sker både på helger och vardagar och innebär inte sällan ett förhållandevis enkelt liv i fält.

DESSA PERSONER UTGÖR en betydande del av det militära försvaret och kompletterar de militära förbanden som bemannas av anställd personal sedan värnplikten avskaffades 2010. Regeringen har uttryckt att Hemvärnet tillsammans med kontraktsförbanden ger försvaret folklig förankring och civil kompetens. Därför är det intressant att studera vilka som väljer att engagera sig och var de bor. Här har vi granskat de 15 000 personer inom Hemvärnet som fick någon form av ekonomisk ersättning av försvaret under 2012 för att de hade varit aktiva.

Det visar sig då att Hemvärnet har en stark ställning framför allt i norr och på Gotland, vilket skulle kunna ha en historisk förklaring. Bland de 30 kom-

muner där störst andel av befolkningen är aktiva ligger 27 i Norrland. I Övertorneå och Övertorneå, där intresset är som störst, utgör antalet hemvärnspersoner drygt två procent av befolkningen i åldern 20-64 år. Flera av de större kommunerna med en stor andel aktiva har eller har haft olika typer av förband. Det gäller exempelvis Östersund, Boden, Umeå, Luleå, Linköping och Karlskrona.

Sett till antalet personer bor de flesta i Hemvärnet dock inte i Norrland. De större kommunerna har också flest hemvärnspersoner. I Göteborg bor det flest hemvärnsaktiva, 625 personer, följt av Stockholm och Linköping. Malmö, som är tredje största kommun i Sverige, ligger dock på 13:e plats med 206 personer.

HEMVÄRNET HAR de senaste decennierna genomgått stora förändringar vad gäller uppgift och årlig tjänstgöringstid samtidigt som numerären har minskat kraftigt. Det har sammanfallit med de stora personalminskningar som Försvarsmakten i stort har genomgått. I mitten av 1980-talet var 120 000 kvinnor och

15 %

av de aktiva i Hemvärnet är kvinnor.

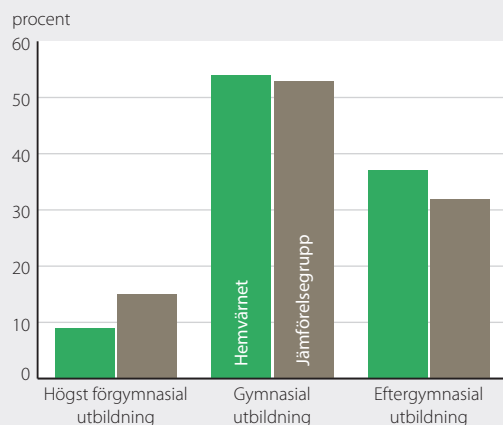
HEMVÄRNSFÖRBANDENS UPPGIFT

är bland annat att skydda och bevaka militära skyddsobjekt, men de ska också kunna stödja samhället. För att placeras som stridande soldat i Hemvärnet måste man gjort värnplikt eller en grundläggande militär utbildning.

HEMVÄRNETS PERSONAL HAR JÄMFÖRELSEVIS HÖG ...

... UTBILDNING

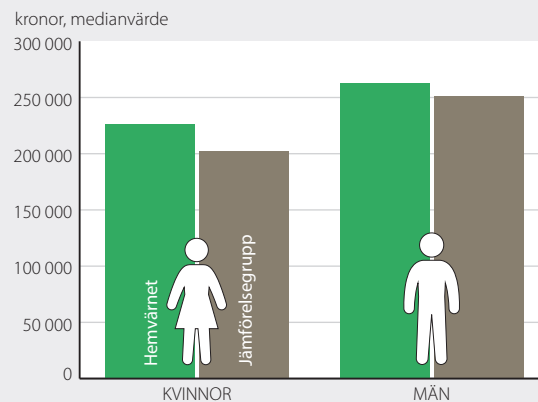
Utbildningsnivå 2012 för personer i Hemvärnet och jämförelsegrupp

Andelen högutbildade är något större i Hemvärnet än i genomsnittsbefolkningen med samma ålders- och könsfördelning.

... OCH INKOMST

Nettoinkomst 2012 för personer i Hemvärnet och jämförelsegrupp, kronor, medianvärde

Ersättningen för tjänstgöringen i Hemvärnet bidrar till att personer i Hemvärnet har något högre inkomst än jämförelsegruppen.

män med i Hemvärnet, år 2000 hade antalet minskat till cirka 70 000 personer, för att sedan krympa ytterligare till dagens 22 000 personer. Styrkan motsvarar nu den volym som både Regeringen och Försvarsmakten angett som lämplig med hänsyn till rekryteringsunderlag och nya mer kvalificerade uppgifter som Hemvärnet fått i samband med omställningen av försvaret.

AV DE 15 000 SOM VAR AKTIVA 2012 är 85 procent män och 96 procent födda i Sverige. På det sättet är Hemvärnet inte särskilt representativt för hela befolkningen, utan liknar snarare det tidigare värnpliktsförsvaret. Andelen kvinnor är dock något högre i Hemvärnet. I ett historiskt perspektiv har kvinnorna också i högre grad engagerat sig i andra frivilliga försvarsorganisationer som Lottorna och Bilkåren. Hemvärnets personal är relativt ung. Medianåldern bland de aktiva var 39 år för män och 41 år för kvinnor. En fjärdedel är 20–29 år, en 30–39 år, en 40–49 år och den sista fjärdedelen är 50 år och äldre.

I åldersgruppen 20–64 år skiljer sig andelen som har eftergymnasial utbildning inte så mycket om man jämför med hela befolkningen. Men om man jämför med en grupp som har samma fördelning med avseende på kön, ålder, bostadskommun och födelseland som Hemvärnet, så är utbildningsnivån i Hemvärnet högre. Det är 37 procent har eftergymnasial utbildning bland de aktiva i Hemvärnet jämfört med 32 procent i jämförelsegruppen.

Hemvärnspersonerna har även högre inkomster än befolkningen i åldern 20–64 år. Medianinkom-

sten efter skatt är 30 000 kronor högre per år. Skillnaden blir något mindre om man matchar den mot en jämförelsegrupp med samma ålders- och könsfördelning. Då var medianinkomsten 257 000 kronor för personer i Hemvärnet 2012 och 243 000 i jämförelsegruppen. Inkomstskillnaden mellan Hemvärnet och jämförelsegruppen är större för kvinnorna än för männen.

I nettoinkomsten ingår den befattningspeng och utbildningspremie som personer i Hemvärnet får för tjänstgöring, vilket bidrar till att höja inkomsten. Medianvärdet på ersättningen, som är skattefri, var drygt 7000 kronor 2012 och varierade mellan 3 500 kronor och 37 000 kronor.

DET FINNS OCKSÅ VISSA SKILLNADER i familjeförhållandena mellan hemvärnspersonalen och resten av befolkningen, framförallt för kvinnor. Av kvinnorna i Hemvärnet är 31 procent gifta, jämfört med 39 procent i jämförelsegruppen. Fler hemvärnsvinnor är också skilda. För männen är det mycket små skillnader i civilstånd.

SAMMANFATTNINGSVIS avviker inte de som deltar i Hemvärnet från resten av befolkningen på något avgörande sätt, förutom när det gäller könsfördelningen och andelen utrikes födda. Jämför man däremot med en grupp som liknar hemvärnets personal så är framför allt utbildningsnivån högre. Inkomsterna är dock ungefär lika höga när man tar hänsyn till den ersättning som hemvärnspersonerna får för att delta i aktiviteter. ■

STATISTIKEN i denna artikel baseras på de ca 15 000 personer inom Hemvärnet som under 2012 fått någon form av ekonomisk ersättning från försvaret och som därmed kan anses ha varit aktiva under 2012.

JÄMFÖRELSEGRUPPEN har skapats genom ett slumpmässigt urval där varje person i Hemvärnet har tilldelats 10 jämförelsepersoner med samma kön, ålder, kommuntillhörighet och födelseland (inrikes/utrikes född). Personalen i Hemvärnet är säkerhetsklassad och har genomgått en särskild prövning. Hänsyn till detta har inte tagits vid bildandet av jämförelsegruppen.

NETTOINKOMST är summan av alla inkomster efter skatt inklusive skattefria transfereringar. Skattefria transfereringar till hushållet, som ekonomiskt bistånd och bostadsstöd, har fördelats mellan de vuxna i hushållet. Ersättningen för tjänstgöring i Hemvärnet är skattefri.

Peter Gärdqvist och Magnus Sjöström arbetar med ekonomisk välfärdsstatistik på SCB

Peter Gärdqvist

019-17 67 85

peter.gardqvist@scb.se

Magnus Sjöström

019-17 66 81

magnus.sjostrom@scb.se

FÅ BARN TILL LÅGUTBILDADE DOKTORERAR

UTBILDNING Ju högre utbildning föräldrarna har, desto mer troligt är det att barnen börjar doktorera. Bland studenterna med lågutbildade föräldrar väljer bara tre procent att gå vidare till forskarstudier. Om föräldrarna däremot själva är forskarutbildade är andelen betydligt högre, 14 procent.

Totalt har fyra procent av dem som examinerades från högskolan läsåren 2004/05 till 2008/09 gått vidare till forskarutbildning.

Källa: Universitetskanslerämbetet www.uk-ambetet.se

SNITTBOENDET 70 % BELÅNAT

BOENDE Svenska hushåll lånar i genomsnitt upp till 70 procent av bostadens värde, och skuldsättningen är hög ur ett historiskt och internationellt perspektiv. Samtidigt konstaterar Finansinspektionen i sin årliga bolåneundersökning att mindre än vart tionde hushåll tar lån som överstiger 85 procent av bostadens värde och att dessa hushåll amorterar i snabb takt. Hushållen har också god återbetalningsförmåga och motståndskraft enligt finansinspektionen.

Källa: Finansinspektionen www.fi.se

Pendling kan ge sämre hälsa

Bil- och kollektivtrafikspendlare upplever mer stress, har sämre sömn och hälsa och visar fler tecken på utbrändhet än de som cyklar eller går till jobbet.

Det framgår av en enkät som forskare vid Lunds universitet har genomfört bland 21 000 arbetspendlare.

Det framgick också att de som pendlade med kollektivtrafik tyckte att de hade sämre hälsa ju längre resorna blev, medan de som åkte bil en timme enkel resa mätte bättre än de som pendlade 30-60 minuter. En tänkbar orsak är att bilkörning längre sträckor kan erbjuda möjlighet till avkoppling.

Källa: Lunds universitet www.med.lu.se

HAT PÅ NÄTET DRABBAR UNGA

HÄLSA Över hälften av de unga, 57 procent, i åldern 16–25 år uppger att de har blivit kränkta på nätet. Det visar rapporten Nätkränkningar som en grupp forskare på Lunds universitet har tagit fram på uppdrag av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor. För de flesta har det hänt någon gång, men 8 procent säger att detta har hänt flera gånger eller ofta.

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor www.mucl.se

3 852

ensamkommande flyktingbarn sökte asyl i Sverige under 2013. De flesta var från Asien och en övervägande majoritet, 83 procent, var pojkar.

Källa: SCB, www.scb.se

Idag har nästan hälften, 45 %, av tvååringarna provat att använda internet. Inom en nära framtid har åtminstone hälften av åldersgruppen blivit användare av internet.

Källa: Stiftelsen för Internetinfrastruktur

JÄMFÖR LIVSKVALITET I 36 LÄNDER

Det finns andra sätt att mäta levnadsnivå än ekonomisk tillväxt. Det har OECD tagit fasta på och tagit fram ett Better Life Index som jämför länder inom elva områden som organisationen definierat som viktiga för levnadsstandarden och livskvaliteten. Exempel är miljö, hälsa, säkerhet, balans mellan arbete och fritid och hur nöjda medborgarna är med livet.

Nu finns det ett interaktivt verktyg på nätet där du kan jämföra 36 länder, bland annat Sverige, inom dessa områden.

Källa: www.oecdbetterlifeindex.org

FÄRRE OBETALDA SNABBLÅN

EKONOMI Under förra året minskade antalet ärenden till Kronofogden på grund av obetalda snabbblån. Under 2013 kom drygt 49 000 snabbblåne-ärenden till Kronofogden, vilket motsvarade en minskning på drygt 8 procent jämfört med 2012. Ungdomar 18–25 år står för vart femte ärende, något som oroar myndigheten, som också tycker att den totala minskningen borde gå snabbare.

Källa: Kronofogden
www.kronofogden.se

17,3

kilo godis konsumerade varje person i Sverige i snitt under 2012. Det är 2,5 kilo mer än under 2008.

Källa: Jordbruksverket

HÖGUTBILDADE BLIR ALLT FLER

Det finns idag fler högutbildade än lågutbildade i yrkesverksam ålder i Sverige. Högutbildad innebär här minst treårig eftergymnasial utbildning.

I cirka 40 kommuner har en större andel av befolkningen hög utbildningsnivå än riksgenomsnittet, som är 25 procent. Det är ofta storstadskommuner och residensstäder. Majoriteten av kommunerna med de högsta utbildningsnivåerna finns i Stockholms län.

Källa: SCB www.scb.se

NÄSTAN INGEN VILL HA SÄLJSAMTAL

Så många som 96 procent vill inte bli uppringda av företag där man inte är kund, visar en rapport från Konsumentverket som överlämnats till regeringen. I den beskrivs en rad problem med telefonförsäljning, till exempel att äldre och personer med någon form av funktionsnedsättning är extra utsatta.

Myndigheten föreslår nu att man bara ska kunna bli uppringd om man har tackat ja först och att avtal som ingåtts över telefon inte ska bli bindande förrän man har gett en skriftlig avtalsbekräftelse.

Källa: Konsumentverket
www.konsumentverket.se

STUDIEAVBROTT GAV FÄRRE AVHOPP

UTBILDNING Studenterna som kommer direkt från gymnasiet är mer benägna att hoppa av sina högre studier än de som har haft studieuppehåll. Det visar en analys av de cirka 20 000 första-gångsstudenter som påbörjade yrkesprogram på universitet eller högskola hösten 2009. Tre år senare hade 31 procent av kvinnorna och 41 procent av männen hoppat av, ofta för att byta till andra kurser eller program. Bland studenterna som haft studieuppehåll var andelen avhopp 22 procent bland kvinnorna och 26 procent bland männen.

Källa: SCB www.scb.se

Fortsatta infektioner på sjukhus

Vårdrelaterade infektioner är den vanligaste skadan som drabbar patienter som är inlagda på sjukhus. Men landstingens arbete med att minska dem går trögt.

Sedan hösten 2009 har andelen patienter i slutenvården som drabbats legat på oförändrad nivå, runt 9 procent. Vid en mätning våren 2013 handlade det om närmare 1 800 patienter.

Socialstyrelsen menar att en tredjedel av infektionerna skulle kunna förebyggas med goda hygienrutiner. Förra året var det 74 procent av personalen vid landstingen som följde korrekta

hygienrutiner och klädregler, vilket dock är en förbättring på fyra år.

Källa: Socialstyrelsen
www.socialstyrelsen.se

Här har lokala partier störst väljarstöd

2010 års val till kommunfullmäktige gick totalt 4 procent av rösterna till partier som inte fick mandat i riksdagen. I många kommuner är det få som röstar på dessa partier. I 115 kommuner gällde det mindre än 1 procent av rösterna, men i 9 kommuner var det 20 procent eller mer. Högst var andelen i Åsele med 34,5 procent.

I de fall där en stor del av rösterna gått till partier utan mandat i riksdagen handlar det ofta om ett parti med lokal anknytning och som driver lokala eller regionala frågor som fått stort stöd i kommunen. Flera av kommunerna i toppen av listan är nya, efter kommundelningar, som till exempel Nykvarn och Dorotea. I många fall har partiet också gjort kommunens namn till en del av sitt eget. Exempel på detta är Åsele kommunlista, Malålistan, Nykvarnspartiet och Perstorps framtid som fått mellan 25 och 34 procent av rösterna i respektive kommun.

